

Difs.

1094

Domus S.S. Adelliaidis et Caietani.

<36631002100014

<36631002100014

Bayer. Staatsbibliothek

S

Const. 12 X 38

Dip^v. 1094.

JOANN. EV. ABRAHAMI KOEGL

BRIXLEGGENSIS TYROLENSIS D. S. N. A.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

DE

USU, ET ABUSU

NICOTIANÆ,

VULGO TABACI,

QUAM

AUTHORITATE, ET CONSENSU

ILLUSTRIUM, MAGNIFICORUM, SPECTA-
BILIUM, ET CLARISSIMORUM VIRORUM

PLURIMUM REVERENDI, ILLUSTRIS, ET MAGNIFICI

DOMINI

UNIVERSITATIS RECTORIS,

ILLUSTRIS MAGNIFICI, ET CLARISSIMI

INCLITÆ FACULTATIS MEDICÆ

DOMINI DIRECTORIS,

ILLUSTRIS, MAGNIFICI, ET SPECTABILIS, INCLITÆ

FACULTATIS MEDICÆ

DOMINI DECANI,

NEC NON

MAGNIFICORUM, ET CLARISSIMORUM

D. D. PROFESSORUM

PRO SUPREMA MEDICI DOCTORATUS LAUREA

PUBLICÆ DISQUISITIONI SUBMITTIT.

Disputabitur in domo Universitatis die Mensis

Augusti anno MDCCLXXII.

OENIPONTI,

Typis Joan. Nep. Wagner, Univerfit. Typog. & Bibl.

JOHANN EV. ABRAHAM KOFER
KIRCHEN- UND SCHULE-LEHRER IN D. S. P. L.

DISSECTATIO

TRAGENDIS MEDICIS

DE

TESTIBUS ABUSU

NICOTIANAE

VULGO TABACI

USU

AUTBONITATE ET CONSERVATIONE

PLESTRIUM, MAGNETICORUM, SPECTA-

MINUM, ET CLARISSIMORUM VIRORUM

ILLUSTRIUM REVERENDI ILLUSTRI ET MAGNIFICI

DOMINI

UNIVERSITATIS RECTORIS

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

INCLITE FACULTATIS MEDICAE

DOMINI DIRECTORIS

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

ACUTISSIMO

MAGNETICORUM, ET CLARISSIMORUM

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

ACUTISSIMO MAGNETIS ET CLARISSIMO

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ILLUSTRI, MAGNIFICO

AC

CLARISSIMO VIRO

NICCOLAO

DE

STERZINGER,

NOBILI A SALZREIN,

CONSILIARIO CÆSAREO-REGIO

ET

INCLITÆ FACULTATIS MEDICÆ

DOMINO DIRECTORI &c.

PATRONO SUO BENIGNISSIMO

OB SINGULARES FAVORES

MONUMENTUM

DEVOTIONIS, ET OBSERVANTIÆ

CONSTITUTURUS

HAS QUALESCUNQUE

PRIMITIAS LABORUM SUORUM

CUM OMNIGENÆ FELICITATIS VOTO

OFFERT

Auctor. Cliens.

ILLUSTRI. MAGNIFICO

AC

CLASSISSIMO VIRO

NICOLAO

DE

STERLINGER

NOBILI A SALZBURGEN,

CONSILIARIO CENSURAE-REGIO

ET

INCLITE FACULTATIS MEDICAE

DOMINO DIRECTORI &c.

PATRONO SVO BENIGNISSIMO

DE PONTIFICIS PAVLUS

MOX UMBELTUS

DEPOTITIONE ET ORATIONE

CONSTITUTUS

HAB. QUALIFICATUS

PRIMITIAS LABORUM SUORUM

CUM OMNIBUS FELICITATIS VOTO

1788

Chica

ILLUSTRIS, MAGNIFICE,

AC

CLARISSIME VIR!

Si libris, qui in publicam emit-
tuntur lucem, multum decoris,
& ornamenti ab iis accedit,
quorum nominibus inscribuntur, quan-
tum tenue hoc, & exiguum opusculum
illustrabitur, quod fronte sua Nominis
Tui splendore refulget.

Sed ne credas, VIR CELEBERRI-
ME! hoc unicum me impulisse, ut TIBI
libellum meum inscriberem, licet tali
ornamento, utpote deficiente hoc, om-
ni alio quoque decore destitutus, ma-
ximopere indigeat; sed alia sunt, no-
bilia longe, quæ animum meum ad
hoc induxere: CELEBRE nempe No-
MEN TUUM, & singularis TUA erga me
BE-

BENEVOLENTIA : illud libello meo ,
hanc mihi in posterum quoque maxi-
me necessariam esse video. Libello ,
ut sub NOMINIS TUI AUSPICIIS a mor-
daci calumniatorum , acriorumque zoi-
lorum dente tutus , & intactus in lu-
cem prodire possit. Mihi , ut in poste-
rum quoque TUIS gratiis , & præsidio
(licet indignissimus) fovear.

Mea insuper in TE observantia
pignus aliquod , & publicum a me te-
stimonium postulat : observantiam mul-
tis TIBI debeo titulis , debet & una
mecum communis nobis Patria Tyro-
lis , & nobilissima , quæ TE suos intra
muros veneratur , urbs nostra , quam
vir-

virtute, & scientiis Tuis illustras; debet Facultas nostra, cui summa cum laude præes; debent Halenses officinæ coquinariæ salis, quas Tuo consilio (unde nobile NOMEN TUUM SALZREIN) perfectiores reddidisti; debet denique omnis, quisquis virtutem, & scientiam æstimare didicit.

Benevolentiam autem nullo Tu mihi debes titulo, nullo ego mereri possum, & tamen ea hætenus fruebar: Tu mei curam habere, Tu mihi, in arduis Medicinæ viis cespitanti animum addere solebas.

Accipe itaque leve hoc meæ erga TE observantiæ, & grati animi monumentum.

mentum, & quem immeritum tanta ad
hunc usque diem benevolentia profe-
cutus es, posthac quoque Tuis gratiis,
& favoribus commendatum habe. Ut
TE interim DEUS Optimus Maximus,
omnemque FAMILIAM TUAM in meum,
ægrorumque solatium diutissime incolu-
mem præstet, ac ætatem TUAM omni
bonorum genere in dies augeat; & ut
NOMINIS TUI memoria perennis sit,
precatur

AUCTOR CLIENS.

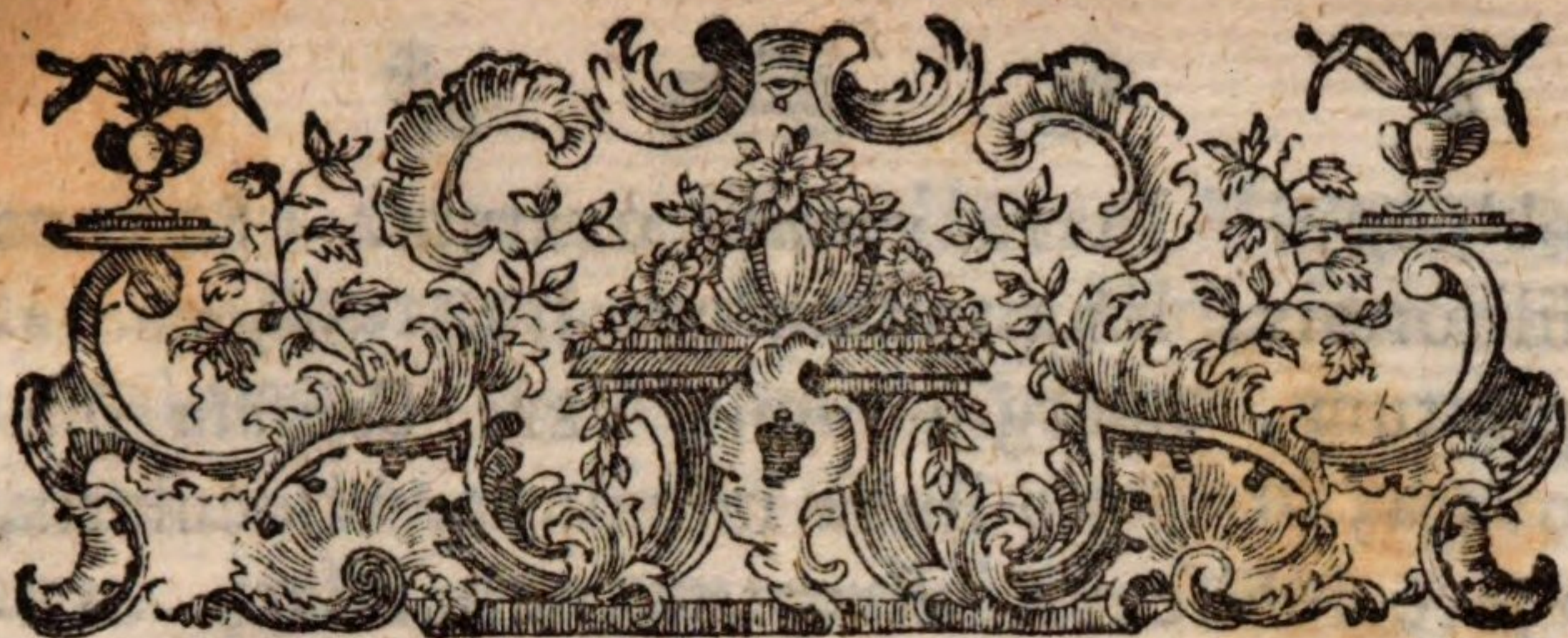
Via tantum, AMICE LECTOR! sub libelli istius in-
 gressum habeo ad te præfari: primum est, ut
 præmoneam, ne forte a me librum, omnibus absolutum
 numeris, expectes, cum paginae hæc a Tyrone scriptæ
 fuerint, qui prima vice humeros suos, quid valeant,
 quid ferre recusent? tentat. Verum actum ago, dum
 tale quid te præmoneo, quod ex ipso libello sole clarius
 elucescet; minus tamen conatus meos, licet erroribus
 plenos, carpes, si fassus fuerim. me Auctoris nomen
 haud ambire, sed contentum fore, si Illustris Academiæ
 Procerum legi aliquo saltem modo satisfecero. Al-
 terum est, ne objicias, me Authorum tantummodo sen-
 tentias descripsisse; nec enim apis novum mel facit,
 sed colligit tantum ex variis floribus, quod in unum
 deponit alveare: aut quid differat Medicinæ Candida-
 tus, solida hætenus experientia destitutus? an novam
 condant sectam? an temerario ausu, imparium virium
 oblitus, tale quid moliatur, quod exequi nequeat? aut
 quid tandem in tanta hodiernæ Medicinæ luce Magni
 Viri reliquere, ex quo novi quid erui possit? Colli-
 genda igitur, non invenienda erant a me illa, quæ in
 Authoribus dispersa occurrunt, ut ea in compendio
 haberes. Tertium est, ne me inutilia scripsisse ac-
 cuses, quod historiam, culturam Nicotianæ, & alia
 plura admiscuerim, quæ Medico necessaria non sunt;
 scias enim, hoc ideo factum fuisse, ut, si forte Le-
 ctoribus penitus non prodesse possim, saltem aliquid
 eruditionis ex hisce pagellis erui possit; si autem uti-
 litas quædam ex hoc libello in Lectores simul redun-
 det, tunc me utrumque præstitisse gaudebo, nam Omne
 tulit punctum, qui miscuit utile dulci. Tandem, si
 forsan in obscura, aut tumultuarie scripta impingas,
 juvenilibus conatibus, & præcipiti nimis iudicio id
 condones, rogo.

Ufus habet laudem, * crimen abusus
habet. **

D. SAMUEL LEDELIUS in *Ephem.*
Germ. Dec. II. ann. VII observ.
48, pag. 92. dum de recto
Nicotianæ usu sequentem af-
fert observationem.

* Miles furiosus ab 8. custodiebatur militibus; om-
nes tabacum incensum per fistulam attrahebant,
magnumque fumum excitabant, quo ipso tan-
quam nebula circumdatus ager turbabatur, ob-
que vim narcoticam lassus, & veluti temulentus
existebat, somno superveniente. Expergefa-
ctus multum erat mutatus, & adhibitis adhiben-
dis reconvalefcebat.

** Contra legimus aliam observationem in *Ephem.*
Germ. Append. ad ann. VI. Decur. II. observ. 56.
pag. 71. priori prorsus contrariam: Scelestissimus
miles dormienti in cunis puerulo, a morbillis
nuper redempto, aliquoties fumum tabaci ple-
nis buccis in nares, & os apertum insufflaverat.
Inde frequentissimæ sternutationes, & convulsio-
nes, & tandem mors terribilis.

DESCRIPTIO, ET HISTORIA

N I C O T I A N Æ.

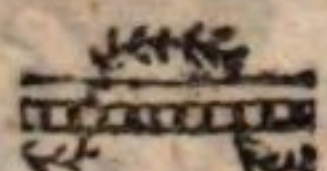

TABACUM offic. *Botanicorum* NICO-
TIANA ex classe Pentandria-
rum, ordin. Monogynearum
C. LINNÆI, (a) qui hanc plan-
tam sequentibus describit: CAL. *Perianthium*
monophyllum, ovatum, semiquinquefidum,
persistens. COR. monopetala, infundibuli-
formis. *Tubus* calyce longior. *Limbus* pa-
tulus, semiquinquefidus, quinqueplicatus.
STAM. *Filamenta* quinque, subulata, longi-
tudine fere corollæ, ascendencia. *Antherae*

A 2

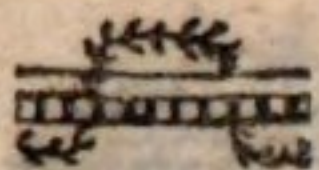
ob-

(a) *Genera plantarum. pag. 99.*

oblongæ. PIST. *germen* ovatum. STYLUS filiformis, longitudine corollæ. *Stigma* capitatum, emarginatum. PER. *Capsula* subovata, utrinque linea insculpta, bilocularis, apice dehiscens. *Receptacula* dimidiato-ovata, punctata, dissepimento affixa. SEM. numerosa, reniformia, rugosa. OBS. *Figura* acuminata, & obtusa, in hocce genere varia. German. **Taback.** Gallis Tabac. Italis. Tabacco.

Antiquitus in usu fuit Indis, Hispaniæ præsertim novæ accolis, primum post CHRISTUM natum anno circiter 1550 ex America in Lusitaniam a Doctore FRANC. HERMANDEZ de TOLEDO, postea in Hispaniam, & tandem in plurimas Europæ plagas translata fuit, magis ad ornandos eo tempore hortos, quam ob ejus vires, nondum satis cognititas, cum toto anno citriorum more vireat; nunc vero celebrior est ob vires, quam ob ornatum, quem hortis conciliat. Legitimum hujus plantæ nomen apud Indos est PICIULT; contra vero in Europæ regionibus varia nomina sortita est. NICOTIANA enim, & HERBA LEGATORUM appellabatur in Gallia, quod JOANNES NICOT regis Francisci II. legatus e Lusitania primus hanc plantam in Galliam miserit, quæ deinde jussu reginæ, *Chatarinæ de Medices* dictæ, in orto

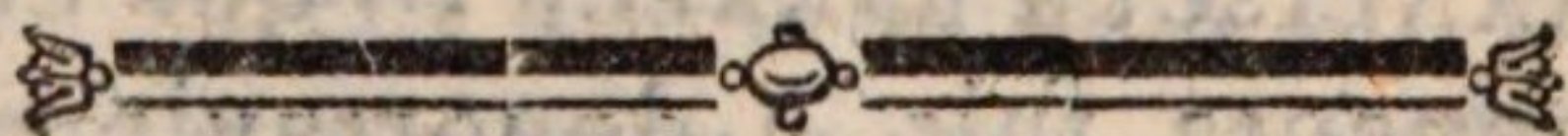

to regio culta, etiam HERBA MEDICÆA, HERBA REGINÆ, *de la Reine - Mere*, &c. nominabatur. Ex Gallia in Italiam ab episcopo NICOLAO TORNABONO missa TORNABONA Italis primum audiebat; dein vero a cardinali a S. CRUCE, qui Nuncius Apostolicus erat in Hispania lusitanica, Romam delata, HERBA S. CRUCIS vocata fuit. His vero, & aliis plurimis nominibus vel obsoletis, vel minus tritis, planta hæc generalli consensu NICOTIANA Botanicis, & TABACUM vulgo appellatur, quod ultimum nomen illi ab Hispanis inditum fuit ab insula TABAGO, in qua primum inventa fuisse fertur. Anno 1568 plantam hanc in Angliam RICHARD GRENWIL Angliæ argonauta (juxta alios FRANCISCUS DRAECK, qui etiam Angliæ argonauta fuit,) deportavit ex Virginia, unde & a nautis, in America usum fumandi prima vice edoctis, modus fumandi Europæis communicatus est. Tandem modus hanc plantam colendi ulterius Hollandiæ, & plurimis Germaniæ provinciis innotuit, cujus cultura hodiernis temporibus ita floret, ut ex hac in plurimorum Principum, & Rer. publ. æraria, multaque millia subditorum maximum commodum redundet. Ubique locorum opificinæ tabacariæ (*Tabsackfabriquen*) visuntur, in quibus Ni-

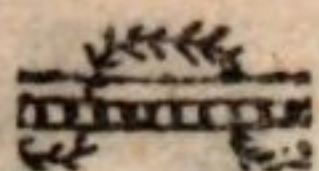
cotiana, vario modo præparata, varia quoque nomina acquisivit; hinc tot Tabaci præparati species numeramus, ut impossibile fere sit omnia earum nomina colligere. Interim certum est, plantam hanc non eandem bonitatem, easdem vires, & acrimoniam in qualibet regione habere, & non parum a cæli, folique diversitate pati: quod in analysi chemica ostendam. Prius vero, ut multorum curiositati, eorum præsertim, qui forte hanc plantam rebus suis œconomicis addere cupiunt, satisfaciam, & Tabacophilis monstrem simul, quantos labores, & curas Tabacum exposcat, pauca dicam de

CULTURA NICOTIANÆ.

Nenſe Martio, quamprimum terra nive, & glacie liberatur, ſemen immittitur in areolas, ſive pulvinos vernaſes (Pflanz-oder Fruhebette,) quibus a tergo verſus Boream ſit murus, retundendis frigidis ventorum impreſſionibus, anterieus vero verſus meridiem reflectendo ſolis lumini, augendoque calori aptus; (*) hæ autem areolæ hoc modo ſint extructæ: effodiatur terra ad 3 pedes, dein impleatur foſſa ſimo ovino, vel equi-

(*) crescente luna ſerendum eſſe, volunt aliqui.

equino, cui terra facunda, per cribrum trajecta, imponatur ad unius pedis altitudinem. Semen Nicotianæ misceatur cum pulvere cretæ, ut facilius distingui possit, an nimis arctum, an rarum nimis terræ mandatum fuerit semen, quod vero in terram non profundius, quam ad duos transversos digitos immitti debet, *semina, siquidem comperta aliunde eorum natura id ferat, duobus saltem digitis infra terram recondantur. Ea namque profunditas & succum ipsis magis copiosum, & defæcatum magis admovet.* (b) Quo facto areolæ stramine, & asseribus tegantur ita, ut frigus omne ab iis arceatur; sic dein 9, vel 10 dierum spatio prima plantarum rudimenta certe emergent, quibus a frigore, & zizaniis sedulo cavendum est, ne ab illo aut adurantur, ab his vero vel suffocentur, vel *ne cum iis excrescentia iisdem nutrimentum suffurentur*, uti solidissime docet P. JOANN. BAPT. ZALLINGER S. J. (c). Postquam autem quintum folium erupit, de

A 4

trans-

(b) confer pulcherrimam dissertationem P. Joann. Bapt. Zallinger de ortu frugum §. 63., quam cum positionibus ex universa Physica summa cum laude propugnavit Jos. DE STERZINGER NOBILIS A SALZREIN, Illustr. ac Magnif. Inclyt. Facultatis nostræ DOMINI DIRECTORIS FILIUS. (c) in disert. de Incremento frugum §. 42.

transplantatione cogitandum est, circa quam plurimæ cautelæ observandæ sunt. I. enim planta cum ipsa terra radicem investiente caute effodiatur, ut vel radices multifidæ, & late diffusæ non lacerentur, vel ut eæ, si plures plantæ arcte confitæ suas miscuerint radices, in aqua a terra mundatæ facile a se invicem liberari queant. II. Ager, in quem planta transfertur, optimæ notæ debet esse,

— — — *ubi terra levis, non marga ligoni
Obvia, non argilla tenax, non obfita musco
Tesqua, nec impresso flentes sub vomere glebæ.*

Eligendus ergo est ager, cujus terra non ita compacta, sed levior, fimo multum faginata, & aratro diligentissime fissa, inversaque, a zizaniis, eorumque radicibus mundata. Quomodo hæc bene instituti debeant, ex dissertatione supra laudati Auctoris (d) discere poteris. III. Singulis plantis sesquipedalis ad minimum, bipedalisve area detur, *nam, quæ ampla, diffusa-que sunt radice, amplis conferenda sunt intervallis,* (e) ne, dum ramos foliaque diffundunt, nimis vicinæ folis radios, ac nutrimentum (multo enim egent) sibi invicem sub-

(d) lib. cit. §. 34. & seq. usque ad §. 44. (e) THEOPHRAST. lib. 3. de caus. plant. c. 8.

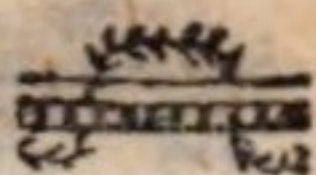
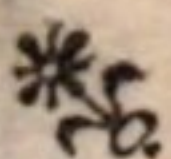

subducant. IV. Transplantatio fiat tempestate pluvia (tali quoque rustici nostri Brasficam transplantare solent) ne tenerrimæ hæ plantæ, nullius prorsus caloris, antequam novo solo radices assueverint, seque agglutinarint, patientes, marcescant. V. Si paulo post tempestas arida supervenerit transplantationi, musco tegi debent plantæ, aut non sine maximo labore irrigari.

Elapsis 4 circiter hebdomadis, dum planta pluribus jam foliis superbit, caulis orbandus est duobus infimis foliis, quæ Hispani *Bascheras* vocant; sunt enim nullius usus, & deteriori sua vi, & odore reliqua, si iis miscerentur, corrumperent; (f) quo facto circum caules accumulatur terra, uti fit in frumenti Turcici, *Mays* dicti, cultura, quod rustici nostri *das Türkenhäufseln* vocant; repetendus iste labor sæpius est, si terra compacta sit. Ramuli quoque novelli, five stolones, qui sub grandiorum foliorum internodiis abunde propululant, diligenter extirpari debent: nec minor diligentia requiritur, qua singulis septimanis tota planta bis a curculionibus (*Kornwurm*) depleatur.

Ad finem Maji, aut initium Junii, colore læte virenti deposito, brunum, five

(f) NEANDER in Tabacolog. p. 23.

puniceum induit, qui color signo est, infima tria folia auferenda esse; (*) hæc folia Germanis *Erdgut* audiunt, quod halitibus terræ viciniora aliquid gratiæ suæ amiserint; relinquuntur reliqua folia: interim tamen plantarum summitates mox, dum florescere advertuntur, cum omnibus stolonibus, parvulisque foliis abscindendæ sunt, (**) ne sub-

(*) Hoc luna decrescente fieri debere, asserunt, qui Nicotianam colunt, sententia, credo, PROLOMÆI adducti, qui l. 1. de quadripart. Cap. 1. ait: *evidentissimum est diffundi vim quamdam ab ætherea natura in universa terræ circumposita, quæque sub luna sunt omnia corpora æthereis motibus agitari, & quidquid in terra, & aquis nascitur animantium, & germinum.*

(**) At proprium circa hanc extirpationem experimentum docuit contrarium: eruperunt eodem tempore tres cannabis plantæ ad unius pedis altitudinem in eodem vase terra pleno; duabus ex his plantis abstuli folia inferiora relictis stolonibus, & superioribus foliis, visurus, an altitudine superaturæ essent tertiam cum foliis, & stolonibus integram. Verum non parum miratus sum, dum hanc reliquis duabus post 2 menses triplo longiorem, & caule crassiore deprehendi. Ex hoc cum P. ZALLINGER concludo, circulationem per plantæ folia ad incrementum necessariam esse, & succum nutritium in iis præparari, & attenuari uti in visceribus humanis, alias crudum nimis,

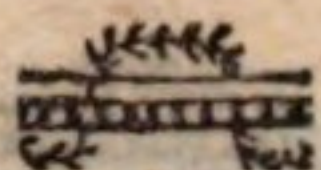

subtrahatur nutrimentum majoribus, quæ incipiente Augusto successive colliguntur (man verrichtet nach und nach die gänzliche Abblatung) ita, ut circa finem ejusdem mensis caules jam nudi, & ad omnia inutiles aut hyemis sævitiae expositi maneant, aut, si ager ulteriori utilitati invigilare debeat, aratro subvertantur.

Cum vero ad ulteriorem Nicotianæ propagationem bono semine indigeamus, robustissimæ, & pulcherrimæ seligantur plantæ, quibuscum omnia, quæ cum non sementiferis facienda fuerant, peragantur, si hoc unicum exceperis, quod his summities, flores, & semina progenituræ, relinqui debeant.

Ex collectis foliis recentibus vena grandis, live costa crassa, quæ folium dividit, ad mediam partem cultro aufertur; dein folia pluribus ordinibus sibi imposita per 6, vel 8 dies permittuntur calori, & sudori sponte interim orituro: sed cavendum sedulo, ne nimium in sudores abeant, nigrescant, & sic denique corrupta pereant. Hanc vero fermentationem non ulterius sibi permittendam esse, folia colore pulchre flavescenti, ac tenacitate sua ostendunt; postea
ro-

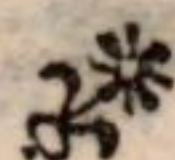
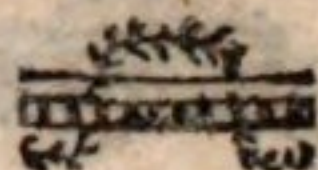
hinc & ineptum fore, ut in incrementum & nutritionem plantæ cedere possit.

robusto trajecta filo in loco aëri, at non æque foli, pervio suspenduntur, donec optime ficcata in magnos acervos tuto accumulari, & adhuc cruda opificinis tabacariis dividendi, aut in funes intorqueri possint.

Plures tabacum asservandi dantur modi, e. g. ut impediatur exhalatio spiritus rectoris, folia semisicca vase ligneo includuntur, sed singulis foliorum ordinibus charta interponitur, ne putrescant; alii folia aqua, & sale condiunt in doliolo, ut ea habere possint, quandocunque placuerit, viridia, sed debent ab omni falsedine in aqua sæpius ablui; alii denique folia, postquam nulla exhalatione, aut fermentatione prævia in clibano inaruerint, in pulverem reducunt. Quibus hi tabacum præparandi modi non sufficiunt, adeant *Neandri tabacologiam*, *Everartum*, &c., vel ipsas opificinas tabacarias.

Ultimo denique monendum est, nicotianam, uti superius dictum est, bonam, pinguem, humidam, bene stercoreatam, & sedulo aratro fissam terram expetere; &, cum a nicotiana valde reddatur exsucca, raro, aut post longam quietem ad alias, v. g. tritici, vel fecalis segetes adhiberi potest; &, si ad ipsius tabaci plantationem ulterius eodem solo uti velint, aratro subver-

versis ante hyemis ingressum caulibus, sequenti anno tradendum esse quieti, scriptores, & coloni contendunt; quorum tamen opinioni me penitus subscribere non possum, cum P. ZALLINGER S. J. (g) aliud longe circa hanc rem doceat, dum ait: *qui debitam succi nutritii copiam conferre telluri potest, quique scite adhibet industrias hactenus traditas, annum sabbathicum veluti superfluum merito rejiciat. &c.*

Vides igitur, & miraberis, quantos labores, & cautelas nicotiana expetat, donec in usus nostros cedere possit; & tamen hisce laboribus nondum omnes finiti sunt labores: adi opificinas tabacarias, ibi demum laborum reliquias prioribus longe superiores cernes; quot pulverum species! *St. Omer, Santi padri, Giaccaturno, Foglio, Rappée, Dunko, Mississipi &c.* Quot varii coloris foliorum contortorum funes! *flavi, bruni, nigri &c. Flammantino, Canaster, Holländer, Hanauer &c.*

Modi hujus nicotianam colendi autoptes fui; si mihi fidem abneges, adeas variorum Authorum, qui de Nicotiana scripsere, libros, præsertim GEORG. HENR. ZIN-

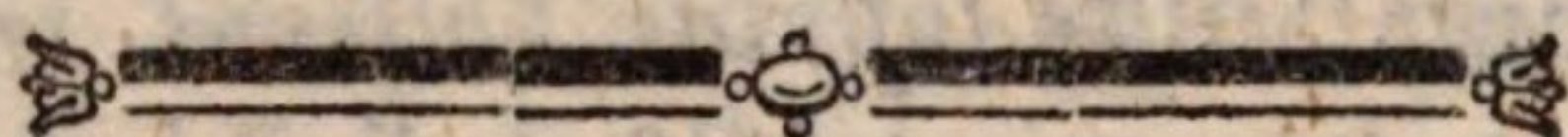
CKII

(g) lib. cit. §. 96.

CKII (h), JOANN. JACOB. VUECKERI (i), NEANDRI (k), CAROL. CLUSII (l), aliorumque multorum, in quibus diversa, vel fusa nimis ea ipsa leges, quæ hic collecta in compendio habes.

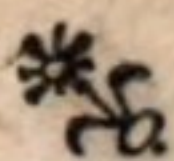
ANALYSIS CHEMICA NICOTIANÆ.

Cultam tali modo nicotianam examini chemico subjiciamus, cujus analysis clariorem longe indolem, & captu faciliorem vim suam Medicam reddet: nam partes ejus separatae ostendent, nicotianam esse plantam & suspectam valde, & valde heroicum medicamentum, si rite a manu prudentis Medici exhibeatur.

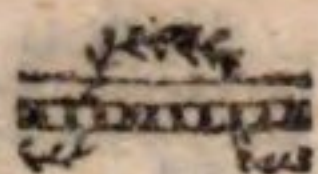
Omniū primo notandum est, elementorum separabilium proportionem variare pro diversa Nicotianæ specie, ac indole, quam acquirit partim a climatum, soli natalis, atque culturæ diversitate, partim ab eorum, qui folia exsiccata præparant, multipli-

(h) Allgemeines oekonomisches Lexicon T. II. pag. 2859. lit. T. (i) Antitodarium spec. l. I. cap. VIII. pag. 123. (k) Tabacolog. pag. 20. & seq. (l) Hist. Medicamentor. simpl. ex novo orbe delatorum pag. 18.

tiplici artificio; hoc satis evincunt *tenerri-
mæ quædam molecule vitri embryonati*, inter-
dum sub combustione nicotianæ ex strepitu,
& scintillatione cognoscendæ, quæ a fimo,
quo agri saginantur, vel ab ipsa tellure plus
minus nitrosa in plantam transfunduntur;
hinc, quod hæ nitrosæ particulæ non semper
in hac planta manifestentur, adventitiæ, &
peregrinæ, five accidentales, & solum præ-
dictarum causarum effectus sunt. At prin-
cipia, quæ substantiam plantæ efficiunt, aut
saltem per analysim chemicam constanter
educuntur, sunt *partes terreæ inertes, portio
resinoso-gummea, & mobile principium vaporoso-
sum*. Portio gummosa superat quidem quan-
titate resinosam, at licet hæc minori quan-
titate ex planta extrahatur, majori tamen
amaritie, & eminentiori acredine pollet, &
vaporoso præterea principio narcotico ma-
tricem præcipue præbere arguitur. Dixi,
variare ob allegatas causas principiorum se-
parabilium proportionem, nam C. ZIMMER-
MANNUS (m) ex unc. j. nicotianæ america-
næ, vulgo *Canaster* dictæ, obtinuit extracti
aquosi primi dr. iv β : extracti spirituosi se-
cundi dr. β : remanentiæ dr. iij; inverso au-
tem

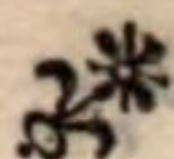
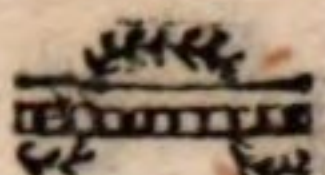
(m) Allgemeine Grundsätze der theoretisch = practi-
schen Chemie Cap. CXI. pag. 802.

tem modo ex æquali quantitate confecit extracti spirituoſi primi dr. $j\beta$: aquoſi ſecundi dr. $ii\beta$: remanentiæ dr. $ii\bar{j}$; contra ex unc. j . foliorum nicotianæ hollandicæ prodiit extracti aquoſi primi unc. β : spirituoſi ſecundi dr. j : remanentiæ dr. $ii\bar{j}$; extracti vero spirituoſi primi dr. ij , & ſcr. j : aquoſi ſecundi dr. ij , & ſcr. ij remanentiæ dr. $ii\bar{j}$. Nicotiana, quam Sileſia gignit, dedit Celeberrimo Viro ex unc. j . foliorum extracti aquoſi primi unc. β , & ſcr. $ij\beta$: spirituoſi ſecundi dr. β : remanentiæ dr. $ii\bar{j}$; & inverſa analyſi extracti spirituoſi primi dr. $ij\beta$: aquoſi ſecundi dr. $ij\beta$: remanentiæ dr. $ii\bar{j}$. Extracta ſpirituosa, quæ colore pulchre viridi ſplendent, acriora ſunt aquoſis, colore flavo-bruno præditis ; & illa ex nicotiana *Canaster* linguam urunt caustica quaſi acrimonia ; contra longe minus acria, & ſolummodo amara deprehenduntur extracta ex foliis hollandicis. Maniſeſta igitur eſt variatio principiorum ſeparabilium, quæ magis adhuc patebit ex ulteriori analyſi.

Celeberr. NEUMANNUS, & poſt hunc ſupra laudatus ZIMMERMANNUS ex unc. ij *Canaster* igne aperto deſtillando elicuerunt unc. j . liquoris empyreumatici : dr. ij . olei empyreumatici, & dr. v . capitis mortui cum aliquot granis ſalis volatilis ; eadem methodo

tra-

tractata nicotiana hollandica dedit eandem quidem quantitatem liquoris empyreumatici, sed olei empyreumatici tantum dr. jß: contra vero capitis mortui dr. vjß sine ullo salis volatilis vestigio.

Cæterum ex nicotiana BECKLERUS spiritum ardentem per fermentationem confecit; alii sal alcalinum fixum methodo communi pararunt; & nonnulli magnam nicotianæ quantitatem contusam, multa affusa aqua, decoquebant, & decocti colaturam, ad mellis consistentiam evaporatam, reposerunt in loco frigido, ubi dein sal instar crysalli pulcherrime concrevit, quod multo efficacius illo sale, quale ex cineribus eluitur, esse pronunciarunt. Sal hac methodo paratum appellabant *Sal tabaci volatile*, quod ignem non sustineat.

Ex variis hisce operationibus chemicis sequentia notatu digniora resultant: I. Nicotiana americana *Canaster* omnium acerrima est. II. Tota acrimonia, & color viridis in parte resinosa continetur. III. Partes gummosæ inter medicamenta tuto locum habere possunt. IV. Sal, quod non nunquam plantæ inest, accidentale, & plerumque fimi soboles est. V. Vis narcotica, emetica, & drastica residet in parte resinosa, quæ teneræ, & volatilis naturæ est; hinc

VI. Illud extractum aquosum tabaci tuto adhiberi potest (*), quod aperto vase, multa affusa aqua, per longam coctionem paratur; nam partes nocivæ, utpote volatiles, ni omnes, plurimæ saltem diffillantur. VII. Nicotiana americana præ reliquis singulare habet id solum, quod igne aperto destillata aliquid salis volatilis dederit, quod in reliquis visui non aparuit. VIII. Liquores abstracti odoris, & saporis experti sunt; aquæ tamen destillatæ C. *Professor Bohn* aliquid de spiritu rectore inesse contendit. IX. Oleum tabaci, sicca, & violenta destillatione eductum, neutiquam essentiale est, uti Cel. LEMERY (n), aliique crediderunt; sed ad formanda solum principia gummeo-resinosa fixa concurrit, & absque plenaria proinde eorum destructione separari nequit. X. Empyreumaticum, & fætidum hoc oleum, licet sub ignis ficci tortura notabilem metamorphosin perpessa fuerit, narcoticam nihilominus, & acrem indolem, qua prius integra substantia resinosa gaudebat, retinet, & tanta virulentia pollet, ut teste FRANC. RHE-
DI

(n) *Materialien-Lexicon*. pag. 782.

(*) Hoc extractum aquosum, sed diu, & vehementer coctum, in asthmate tutum, bonumque anodinum esse, asserit *Celeberr. Zimmermannus l. 3 l. cit.*

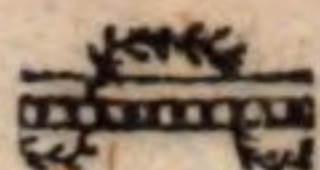
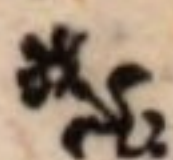

DI (o) canibus, felibus, avibus, aliisque animalibus, si ad paucas guttulas exhibeatur, vel adhuc citius, atque certius, si modica quantitate sanguini per venam apertam, aut vulnus inflictum immediate misceatur, mortem inferat. (***) Infamis planta! - - - fed *nullum in manu prudentis Medici datur venenum* (p): quid obstat, quo minus inter heroica medicamenta reponi possit planta hæc, quæ tantas vires promittit, & habet, experimentis Antecessorum nostrorum probatas? an non, ubi fortiori cuneo indigemus, aut ubi periculum in mora est, eam experiri liceret? O! ut felicissimus in eruendis plantarum virtutibus ILLUSTR. ac MAGNIFICUS ARCHIATER STÖRK hanc quoque a veneni suscipicione liberaret, a qua libellis suis *cicutam, aconitum napellum, daturam stramonium, hyosciamum nigrum, colchicum autumnale,*

B 2

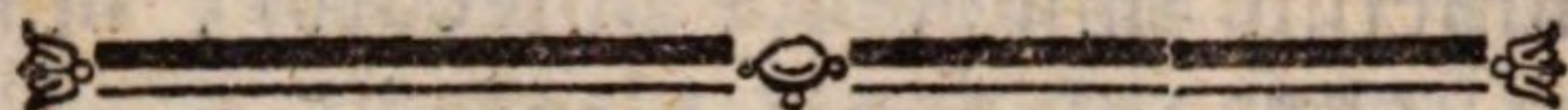
(o) Confer. Experim. circa var. res natur. pag. 8, & 46. (p) Vid. MAGNIF. ARCHIAT. STÖRCK Libell. de pulsatilla nigricante in præfatione.

(***) Zinckius lib. 3 loc. cit. refert, oleum illud foetidum, quod in fistulis tabacariis copiose deponitur, ranis, & piscibus, si eorum capitibus inliniatur, lethale esse; feles quoque, si earum linguis instilletur, rabiosas facere, & denique convulsas necare.

mnale, & nuper *pulsatillam nigricantem* solidissime vindicavit!

INDOLES, ET NATURA NICOTIANÆ.

Diversa adeo sunt, quæ Auctores de hac planta sentiunt, ut Tyroni difficile omnino, imo fere impossibile sit aliquid certi ex eorum opinionibus eruere, vel saltem probabiliora eligere. Hinc, ne in dijudicandis Auctorum opinionibus temerarius videar, non meam circa indolem, & naturam nicotianæ sententiam, sed ea, quæ de hac planta in Auctoribus legi, proponam, (*) variis enim exposita est judiciis: nam sunt, quibus audit

*Planta beata, decus terrarum, munus olympi:
— — — — — vix sanior herba
Extitit, & merito jam nunc gratantur honores
Affrica gens, Asiæque ingens, Europaque
nostra.*

Reperies iterum alios, qui
*Orco devoveant, mox subventanea nigri
Dæmonis ova vocent, placando & idonea Diti,
Per-*

(*) Ne quid temere, nequid impudenter ignorantes affirmemus, aut scientes mentiamur. *Senec. Nat. Quæst, lib. VII. cap. XXX.*

Persephones mulsam, Furiarum thus, & odorem,

Et de cerberea germen lethale saliva.

Notissima Nicotianæ vis est sternutatoria, hinc a Clar. CRANTZ (q) in classe apophlegmatifontorum, seu errhinorum, & ptarmicorum ponitur, nec immerito, cum pulvis ejus, naribus attractus, in non assuetis tantam nonnunquam moveat sternutationem, ut etiam sanguis e naribus cogatur, quod mihi ipsi contigisse, bene memini; imo quamdam animi deliquii speciem excitat sæpe. Nonne hoc ab indole plantæ hujus acri, & urente petendum est? videtur hoc intelligi posse ex eo, quod & rubefaciat, & membranam Scheiderianam sæpe inflammet, ac exulceret, ipseque fumus per pipam in os attractus dentes nigros, & cariosos efficiat. Describit ulterius præfatus Auctor plantam, quod sit venenata (*), ventriculum

B 3

(q) Mater. Medic. T. II. pag. 126.

(*) Hoc vel maxime defendit FRANC. OSW. GREMBS in *Arbore integra, & ruminosa hominis. L. III. C.I. pag. 464.* his verbis: Quod autem *Tabacum* VIRUS possideat, extra dubium est, nam si assumitur, omnia illa symptomata, quæ alias assumpto veneno superveniunt, etiam hic oriri solent, veluti vomitus, deliquium, vertigo. Hæc omnia

ac-

lum subvertens, vomitoria, etiam externe in cataplasmate applicata epigastrio (**), imo in fomento brachiis, cruribusque imposita; asserit insuper, narcoticam ei inesse vim; ex emetica per repetitam coctionem fieri purgantem, diaphoreticam, diureticam, & pectoralem; decoctum ulcera mundare; cataplasma tumores aquosos potenter discutere; alios simul rubefacere; fumum hystericas movere, licet in corrigendo myasmate pesti-

accidentia apparuere in quodam salisburgensi incolâ, qui, cum acetum frusto tabaci imprægnatum combibisset, in lypothimiam, & vertiginem incidit, deinde aphonos factus instar apoplectici jacebat. *Et paulo post inferius inquit: interim tamen propter occultum virus brevem vitam efficiunt, hinc multos noveram potatores hujus fumi, omnes tamen brevioris vitæ fuisse comperi.* (**). D. ADAM A LEWENWALD in *Misc. N. C. G. dec. II. ann. II. obs. 108.* refert, pulverem Nicotianæ, quod mirum utique est, in viro quodam, cum ulceri ichoroso femoris dextri, per currum antea contusi inspergeretur, non prima tantum vice, sed postea quoque sub repetita quavis inspersione enormem provocasse vomitum. Cel. quoque BOERHAAVIUS in *tractatu de viribus Medicamentorum* pag. 205. sequentia habet: Acria sanguini admixta, e. g. infusio tabaci, in qua si infantes ad scabiem sanandum (ad quam plurimum valet) laventur, vomunt.

pestifero utilis sit; cæterum fumum per fistulam in anum injectum in pertinacissimis alvi constipationibus, ileo, herniis incarceratis, etiam tympanitide efficacem, reseratione alvi; & tandem masticationem, fumi suctionem multis in usu sialagogo esse.

Etiam antidotis a Cel. VUECKERO (r) adnumeratur nicotiana, nec immerito, si allatis ab ipso experimentis fides adhiberi potest; narrat enim, Canibales sagittas suas illinire toxico perniciosissimo, quibus vulnerati certo perire debeant; at Hispanos horum hominum telis vulneratos ab Indo quodam edoctos fuisse, ut tabaci succum expressum suis vulneribus cum foliis tritis imponerent: sic dein superato veneno vulnera curata fuisse. Ulterius experimentum adducit ipsius Regis catholici, qui nicotianæ vires experiri volens cani vulnus infligi iussit in gutture, & toxico, quo venatores utuntur, illiniri, & paullo post foliorum tabaci succum satis copiose instillari, ipsaque folia trita supra vulnus ligari; quo liberatus est canis non sine omnium admiratione. Quid! si etiam contra venena heteroclita animalium, & animalium rabiosorum simili modo

(r) Lib. & loc. cit.

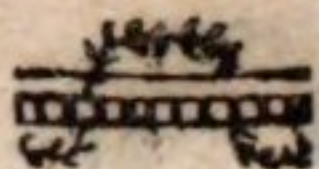

modo tentaretur? (*) Alii minus cultæ Mat. Medicæ scriptores, qui GALENUM, DIOSCORIDEM, & ÆGINETAM imitati sunt, plantam hanc secundum classes Galenicæ examinatam, calidam in primo, & siccam in secundo gradu pronunciarunt, cum crederent, in ea ignem, & aërem prædominari, SCHROEDERUS (s) J. G. THILO (t), VUECKERUS (u), &c.

Alii denique, quos inter & MICH. FRID. LOCHNERUS (w) fuerat, ridicula, imo superstitiosa sentiebant de Nicotiana, certe ad id a sacerdotibus Indicis, qui ea ad danda responsa uti solebant (x), adducti; scripsit præfatus vir, quod agriculæ, cum colorem consuetum nicotiana crescens mutat, virorique foliorum albedo succedit, triste exinde augurium captent, & possessoribus fundi, in quo crescit, lethum prælagiant, vel

(s) Medicin = Chymische Apothecke 4tes Buch. 1ste Classe, N. CCXXIX. (t) Flora francica lit. N. Nicotiana. (u) Lib. & loc. sæpius cit. (w) Eph. N. C. Acad. Cæsareo - Leopoldin. Carolin. Centur. III. & IV. obs. CC. pag. 480. (x) Garcias ab Horto Hist. Aromat. & simpl. Indic. pag. 18.

(*) Ad ictus, morsusque virulentorum animalium præsens sunt remedium recentia folia trita, & supra vulnus alligata. vide *Vueckeri Antid. special.* pag. 125.

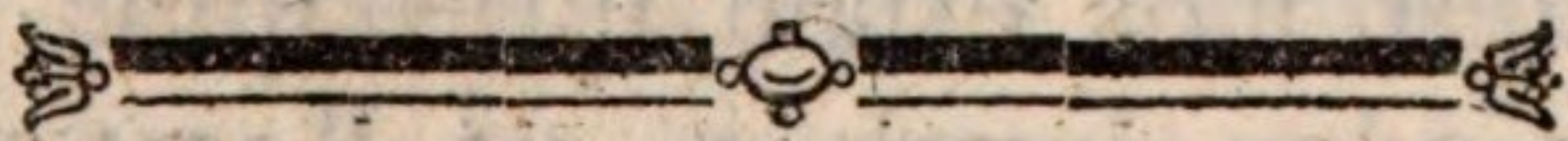

vel familiæ luctum ominentur; addit, se ris-
sisse quidem sæpius vanum, ac futile præsa-
gium hoc; at illos opposuisse experientiam
plurimis testimoniis, feralibusque casibus
communitam: tandem contigisse, ut in pro-
prio suo agro una nicotianæ planta albedi-
nem induerit, nec sine ferali augurio, nam
illo adhuc anno (ultra annum non durare
hoc augurium contendunt) filium suum uni-
cum, Medicinæ candidatum, variolis cor-
reptum e vivis sublatum fuisse; hinc se,
dum aliorum quoque similia fata ipsius vi-
disset, propria experientia convictum, ad
agricolarum sententiam accedere.

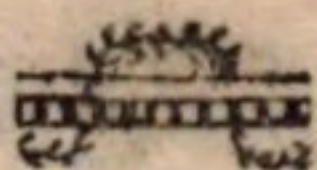
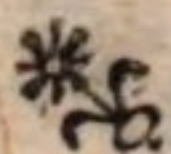
Multa adhuc essent, quæ de indole hu-
jus plantæ reliquerunt antiquiores Medici,
sed luculentius eam ostendent

USUS, ET VIRES MEDICÆ

NICOTIANÆ.

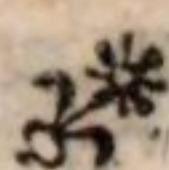
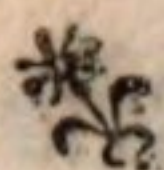

PULVIS NICOTIANÆ hodiernis temporibus
in tanto usu est, ut merito possis cre-
dere, hunc pulverem inter alimenta sibi lo-
cum vindicasse, cum videatur, plurimos ho-
minum aërem per nares trahere non posse,
nisi aër pulverem hunc sibi comitem habeat;

putares, publicam ab hoc dependere valetudinem: nam ubique recluduntur tabernæ, ut cujusvis conditionis mortalibus ad manum sit. Quare vero ejus usus adeo invaluerit, conjecturis haud opus est: multi enim recto pulveris usu primum, deinde facta consuetudine, postea contracto habitu tantam ejus vim absumunt, ut dimidiam fere partem alimentorum ejus sumptu sibi intra annum comparare possent. Alii, iique plurimi, nulla necessitate, sed imitatione, vel authoritate, seu potius ostentatione, & arrogantia commoti, plerumque jam a pueris hunc pulverem attrahere incipiunt, nec desistunt amplius; ADEO DIFFICULTER AB ASSUETIS RESILIMUS! Alii denique aliis allekti causis hujus consuetudinem (plerumque ex aliorum pixidem offerendi consuetudine) sibi comparant, uti illi, qui dedecori sibi ducerent, si thecam pulvere nicotianæ repletam cuilibet sibi obviam facto offerre non possent; qui mos etiam inter ipsos rusticos curlandos adeo invaluit, ut ROSINUS LENTILIUS *Phys. Reipl. Nordling.* (y) fociis suis singularem hunc urbanitatis modum communicaverit hisce verbis: *Nescio, an alimentis quoque rusticorum Nicotianæ pulverem naribus attrah-*

(y) Append. ad ann. X. Decur. II. Eph. N. C.

attrahendum accensere liceat, eo enim mirifice delectantur, & propemodum minus, quam ipso pane, carere possunt. Et salutationis quaedam apud ipsos species, dum rusticus rustico fit obviam, ut nicotianæ suam quisque thecam sibi vicissim offerant; quodni fiat, incivile prorsus habetur. Talis jam pulverem attrahendi modus immodicus potius abusus, quam usus vocari meretur, cum error in rebus non naturalibus committatur, qui ad externe corpori applicata optime referri potest.

Bonus vero pulveris hujus usus in eo consistit, quod, si prudenter sumatur, mucus in naribus accumulatum potenter incidat, discutiat, & educat. Scimus, subiecta succulenta, & phlegmatica præsertim, variis, plerumque pituitosis capitis, morbis obnoxia esse ob frequentes obstructions pituitosas, lymphæ acris, ac viscidæ affluxum, decubitumque largiorem; morbos vero ex his causis pululantes vel leviter in pathologicis versatus facile enumerabit, qui, licet non nunquam videantur gravissimi, feliciter, & facillime solo pulveris nicotianæ prudenti usu superantur; stimulat enim membranam pituitosam, & nervos olfactorios, ut mucus copiosior educatur e naribus; moveatur dura mater languidior; succus e dura matre secretus in excephalo hærens, cerebrum ag-

gra-

*gravans, per productiones duræ matris educa-
tur; sopitus motus spirituum suscitetur; stag-
nantes humores in cerebro commoveantur; aquo-
sum discutiat. In hydrocephalo, visciditate
cerebri, apoplexia, catarrho, catalepsi, sopore,
visus obscuratione, surditate, paralyfi faciei,
animi deliquio, &c. (z) Nec minus ex de-
cubitu humorum frequentes morbi sunt ce-
phalalgia, hemicrania, susurrus aurium,
otalgia, & odontalgia seroso - catarrhalis,
& rheumatica, imo ophtalmia humida, quæ
mala solis plerumque errhinis cedunt, dum
peccantes humores vel extrorsum eliciun-
tur, vel a stimulis nervis commoti, vel
cerebro, excitata sternutatione, valde con-
cusso, attenuantur, vel resorbentur.*

*Nec silentio hic prætereundum esse cen-
seo, quod nobis Magnif. Praxeos Professor
GERSTNERUS in collegiis suis sæpius incul-
cavit; se nempe ab experientia habere, af-
firmabat, humores lentos, pituitosos, &
mucosos bronchia, reliquasque vias aërice-
ras pulmonum obsidentes, incidentibus, &
expectorantibus remediis rebelles, a pul-
vere nicotianæ in non assuetis debiliori, for-
tiori in assuetis, aut alio quocunque errhi-
no,*

(z) Clariss. de GORTER Medicin. Compend. part. II.
pag. 145.

no, excitata sternutatione in magna copia educi; & profecto huic experimento non deest ratio: scimus enim, quanta vi thorax a sternutatione percutiatur, si ab hausto aëre valde dilatatus, violenter resiliens, in pulmones impingit, eosque subito coarctat, dum interim quoque aër maxima vi erumpens ad latera allidit, *hinc superficiem bronchiorum purgat*, teste Magno BOERHAAVIO, (a) nam *sternutatione facta vi aëris, violento impetu pulsi, irruentisque in has cavernas, abstergetur mucus* (b). Non minor hujus pulveris utilitas est, dum de nocte, aut non nunquam interdiu somno inviti laceffuntur illi, quibus aut studia protrahenda, aut alii labores, minorem musculorum intensionem requirentes, peragendi essent; tales vix ullo modo melius, quam attracto pulvere hoc, somno obluctantur.

Humidioribus igitur temperamentis hujus pulveris moderate attrahendi usum concedendum esse existimo; alacriores, & agiliores inde reddi illos, quorum nervos tum motorios, tum sensorios nimia humiditas comprimit, ratio evincit: nam ex toto corpore sensim humidum educitur, quod in illis luculenter patet, qui ex abusu hujus pulveris

(a) Instit. Medic. §. 636. (b) Lib. cit. §. 498.

veris emaciantur penitus. Hinc & ad memoriae debilitatem, a causa humida ortam, non inepte laudatur a non nullis, quibus Clariss. HOLLERUS in hac universitate elapso seculo Aphor. Hipp. Professor (c) assentire videtur, cum ad memoriae debilitatem ex hac causa enatam sternutatoria, & errhina extollat. Nec minus hujus plantæ pulvis in curatione ozœnæ narium a MELCH. SEBIZIO (d) commendatur.

FUMUS NICOTIANÆ, per fistulam ore haustus, non minori in usu est, at magis inter plebejos, rusticos, & milites præsertim, licet nobilioribus quoque non displiceat. Mirum! foetidum hunc fumum tantas afferre posse delicias, nec obstare, quod linguam sæpius urat, dum vel ex brevioribus fistulis hauritur, vel nigri illi, & semiputridi funes fumantur. Sed possent illi, qui vel ob contractam consuetudinem nicotianam fumant, vel ea sanitatis causa utuntur, foetorem, & acrimoniam parvo sumptu corrigere, si Americanos Brasilienses, & Virginianos æmularentur, qui, teste JOANN. MATH. FABRI (e), *vas fictile, vel metallicum ad medietatem aqua odorata calida* (Europæi ple-

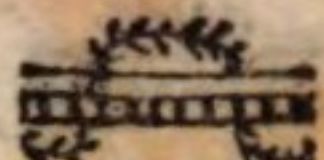
(c) Clavis Hippocratica part. II. cap. XVI. pag. 181.

(d) T. I. sect. VI. pag. 716. (e) Ephem. Germanor. in addend. ad Dec. II. ann. VIII. p. 458.

plerumque vas vitreum aqua rosarum plenum accipiunt) implent, cui inseritur tubus latioris orificii, ipsam aquam subiens; superiori loco fistula vasis vacuum spatium ingreditur, in summo vero arctissimo operculo, per quod fistulæ, seu tubi transeunt, vas clauditur. In usu tubus tabaci foliis obiter tritis repletur, & accenditur, tum e fistula opposita aer attractu valido exsugitur: quo fit, ut succio, ad tubum quoque penetrans, fumum per aquam transcolatum, & suaveolentem sugenti suppeditet. Crassior, & nigricans materia in aqua relinquitur. Sed opponent mihi Tabacophili, tales machinas majores fore, quam ut eas ubique circumferre, & secum habere possent; at prospexit AUREUM hoc, & FELIX in novis inveniendis SÆCULUM etiam de talibus fistulis, quæ dicto modo fumum transcolant, simulque molem alius fistulæ haud excedunt. Qui tali modo fumum sugunt, minus obnoxii erunt malis ex fumo hoc oriundis; oleum enim empyrevmaticum, acre, foetens, quo usitatae fistulæ scatent, separatur ab aqua, & fumus purior per illam in os transit.

Sialagogum præterea nicotianæ fumum esse, nemo est, qui dubitet, cum tam potenter salivam in os attrahat, ut & ipsi, qui a longo tempore fumo huic assueti sunt, frequenter salivam exspuere videantur. Sunt

autem sialagoga medicamenta, ut MAGN. BOERHAAVIUS ait (f), *quæ salivam movent*; & inter hæc medicamenta ab illo *fumi*, *qui ex herbis aromaticis omnibus per fistulam, vel alio artificio recipiuntur*, (g) recensentur. In quibus vero morbis sialagoga indicentur, quilibet, in pathologicis vel leviter tinctus, facile perspicit; quicunque enim morbi a phlegmate exorbitante, præcipue in partibus capitis, oriuntur, ejus vel evacuationem, vel attenuationem indicant, quod utrumque hic fumus ex fistulis haustus præstare poterit. Hinc non frustra adhibetur in tumoribus odontalgicis a causa frigida, seu potius humorum defluxione oriundis, nec non in aliis hujus furfuris tumoribus; in obstructionibus glandularum salivalium, earumque infarctibus; in otalgia, v. g. a thlipsi tumorum viscidorum, producta, reliquisque fere omnibus morbis, quos de recto nicotianæ pulveris usu recensui: attenuat nempe hic fumus humores viscidos, & potenter illos educit, qui tales in corpore nostro turbas movent. Affirmatur hoc pluribus observationibus in *Ephem. Germanor.*, inter quas & illa est D. GÜNTHERI (h): *labora-*

(f) *Tractat. de Viribus Medicament.* pag. 130.

(g) *Lib. cit.* pag. 128. (h) *Ephem. Germanor.*

Dec. II. ann. VII. pag. 373.

borabat quis fluxu oculorum; post generales evacuationes per fistulam tabaci fumum interdum admittebat cum restitutione. Id ipsum asserit SAMUEL LEDÉLIUS (i); dum scribit: Matrona perferēbat dolores dentium acerbissimos; mercatores foriuito ipsam invisentes medicante fistula tabaci fumum excitant sat densum: illa exinde turbulenta facta petit lectum, & cum somno omnes dolores superat. Probatur exinde narcotica vis hujus fumi. Addit ulterius præfatus vir: Non nemo libenter assidet tabacobibulis hanc ob causam, ut fumus inde excitatus caput ejus defluxionibus obnoxium ambiendo calefaciat, & exsiccet, sibi que bene cedere affirmat.

At longe maximam huic fumo laudem tribuunt Clarissimi Viri, quos inter & MAGNUS MAGNI BOERHAAVII COMMENTATOR ILLUSTRISSIMUS L. B. van SWIETEN felicissimæ memoriæ (k) illum in ileo, abominando illo morbo, vulgo Miserere dicto, & herniis incarceratis extollit, dum ait: Omnium efficacissimum remedium invenit Sydenhamus, si fumus nicotianæ in anum insufflaretur. Licet autem Hoffmannus propria experientia de hac re nihil determinet, affirmat tamen, in equis, ad

c al=

(i) Lib. cit. Dec. II. ann. VII. observ. 48. pag. 92.

(k) Comment. T. III. §. 964.

alvum valde adstrictam aperiendam magnam vim habere, seque novisse homines plebejos, atroci intestinorum dolore vexatos, fumi nicotianæ deglutitione in instanti fuisse liberatos. Monet autem Heisterus, fumum illum tamdiu in anum inflari debere, donec dejectionis stimulum satis vehementem ægri percipiant: inprimis autem prodesse, si ex præstantiori nicotiana fumus applicetur. Fatetur autem celeberrimus Vir, se tantam efficaciam in herniis incarceratis curandis observasse, ut nunquam scalpello opus habuerit. Neminem certo latet prædictorum duorum morborum & periculum, & pertinacia, qua reliquis fere omnibus clysmatibus resistunt ita, ut nulla arte ulvus aperiri possit, nisi, ut Clariss. HEISTERUS (1) innuit, ad hunc fumum, utpote clyisma fortissimum, confugiatur; addit præfatus Author, se in hernia incarcerata communis nicotianæ fumum inutilem observasse, contra fumum ex Canaster mox anum referavisse. In eodem ejusdem Viri libro de cura bubonocelis sequentia quoque occurrunt (m): Wollte die Einbringung (repositio) auf diese Manier noch nicht angehen, soll man ein Tabackflystier geben, wovon verschiedene

(1) Chirurgie 955. Seite. (m) Lib. cit. 726. Seite.

dene, als auch ein Mann, der schon 3. Tage gelegen, stinkende Excrementa von sich gegeben, und schon sehr matt für verlohren gehalten gewesen: bey welchem andere Albstiere nichts vermocht haben. His assentit etiam Magnif. Prof. GERSTNERUS, dum *Institutionum Boerh. Textum 732. de tympanite intestinali, & Textum 816. de ileo explicat*; docet enim, in ileo, & tympanite intestinali clyfma ex fumo nicotianæ efficacissimum esse, ubi clyfmatibus etiam fortissimis, ut colocynthiacis, alvus aut non soluta, aut pertinacius dein occlusa fuerit; imo juxta Clariss. Practicos in inflammatione præsentē, aut proxime metuenda, præmissis antiphlogisticis, ac V. Se etiam repetita, ubi necesse visum fuerit, tuto, ac bono cum successu adhiberi posse, cum fumus hic præter virtutem stimulantem, etiam anodinam, & roborantem habeat; sed monet simul clarissimus Vir, ne nimis fortis nicotiana adhibeatur.

Sed interrogabit forte quis, quo instrumento fumus hic in anum insufflari possit? dico, varia, eaque aptissima a doctissimis Viris excogitata fuisse; asservatur tale, quod præstantissimum inter reliqua merito vocari potest, a celeberr. Professore Mathefios P. WEINHART in Universitatis nostræ

aula experimentalis; & olim jam Magnif. Prof. de HAEN (n) talia instrumenta sequentibus descripsit: *Fam bina possidemus instrumenta, quorum alterum follis fabrilis formam habeat, alterum communis ad clyisma syphonis. Hoc ultimum præstantissimum est, quod ILLUSTRISSIMUS PRÆSES, cum optimo Physico, aptoque ad omnia Mechanico, R. Abbate MASSIE, excogitavit. Utrumque suppeditat uno momento copiam fumi incredibilem, eundemque vi ingenti in intestina projicit, &c.*

Verum hæc nondum omnia sunt, quæ in laudem hujus fumi adduci merentur; FRID. CARTHEUSER (o) laudat moderatum fumi usum ad regularem, liberamque alvinam excretionem servandam, si, qui eidem assuefacti sunt, illum matutinis horis fugant. Nec minus hujus fumi mentionem facit ILLUSTRIS, ac MAGNIFICUS PROFESSOR meus de MENGHIN (qui vitam post DEUM mihi unice servavit, dum contagio epidemiæ, hoc anno Oeniponti grassatæ, afflatus, tumulto jam proximus fueram, pro quo, reliquisque innumeris in me collatis beneficiis æternum gratum me fore spondeo) hisce ver-

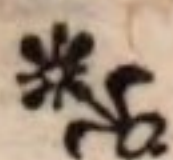
(n) Rat. Medendi ann. 1757. pag. 151. (o) Fundament. Mater. Med. T. I. sect. XI. pag. 656.

verbis (p); quamvis sternutatoria, utpote violentiora medicamenta non nisi caute, & frustra adhibitis mitioribus, in usum trahenda esse censeat ad intimam expurgandam aurem VIR CELEBERRIMUS, qui multo convenientiora putat masticatoria, aliosque idoneos liquores, si labiis, naribusque compressis eos illuc (in tubam scilicet Eustachianam) adigamus, & præprimis fumum, si per eam fistulam, qua nicotianæ herbæ fumus solet, in os proliciatur, ex ore autem in aurem ad eundem modum compellatur, cum constet RIVINO teste, suffimigium naribus duntaxat, & ore exceptum undecim vermes ex aure abegisse; quanto jam magis illuc perventurum credemus fumum medicamentorum, si ea, qua diximus, ratione urgeatur? Cæterum homines a peste immunes servari ope hujus fumi SCHRÆDERUS (q) confirmat; at longe mirabilior est hujus viri observatio, circa quam sic ait: Ich kenne eine Person, die, indem sie sich des Abends mit Taback geräuchert, sich vor dem nächtlichen Harzen (lectimigium) dadurch befreyet. Felices ex hoc observato famulæ, quibus lectos sternendi labor incumbit! VUECKE-

(p) Adfertion. ex univers. Physiolog. CLIX.

(q) Der Medicin = Chymischen Apotheken 4tes Buch. I. Classe 994. Seite.

RUS (r) in suffocationibus uteri, folia probe calefacta, & umbilico, uterique regioni imposita, præsens adferre remedium: quod si (ut interdum fit) animi deliquium subsequatur, fumum illarum naribus objici debere, & inde illico eas liberari: hocque remedium Indicis mulieribus adeo vulgare esse, ut ea de causa tabaci folia diligenter adservent, & magni faciant, reliquit; & paullo post infert, Indos, oneribus ferendis, aut aliis laboribus defatigatos, tabaci fumum haurire, & illico, quasi mente alienatos, corruere: excitatos vero, refocillatos se eo somno, & vires recuperatas sentire; & interdum asthmaticis fumum ore exceptum opitulari: sed necessarias, si mora ferri possit, evacuationes præcedere debere. Miror, ulteriora Recentiorum tentamina circa hanc plantam deesse, licet heroicam nicotianæ vim in antiquiorum Medicorum scriptis toties videre sit, uti ulterius patebit.

MASTICATIO NICOTIANÆ, nempe foliorum ejus exsiccatorem, vel eorum in funes contortorum, licet longe deterior, & nauseosa magis sit, quam fumisuctio, multis tamen in locis, uti in quibusdam nostræ Ty-

Tyroleos vallibus, v. g. Dux, & Zillerthal &c., inter rusticos valde communis est; hi funes illos nicotianæ nigerrimos, acres, semiputridos masticant, succum, qui nonnunquam per utrumque oris angulum (quod visu satis nauseosum est) protuberat, deglutiunt, folia exsucca exspuunt, ea rursus exsiccant, ficcata fumant, &, si fides communi traditioni haberi potest, cineres pulveris nicotianæ loco naribus attrahunt: has quoque spurcissimas delicias omnibus ferculis præferunt. Sed hunc masticandi modum nullo modo laudare possum: illam tantummodo masticationem paucis attingam, quæ ad abundantes in corpore nostro humores extrahendos a multis suadetur. Quales vero morbi medicamentis masticatoriis profi- gentur, Cl. de GORTER (s) paucis definit, dum sic loquitur: *Tandem ad hunc titulum referuntur Masticatoria, quæ inter masticandum mucum, & salivam copiosius proliciunt, quorum tunc usus non multum differt a nasalibus, & sternutatoriis; sed ad segniorem salivationem excitandam, odontalgiam curandam potentiora sunt, &c.* Quod autem ad hæc masticatoria nicotiana pertineat, id FRID. CARTHEUSERI (t)

(s) Medicin. Compend. P. II. pag. 145. (t) Fundament. Mat. Medic. T. I. sect. XI. pag. 656.

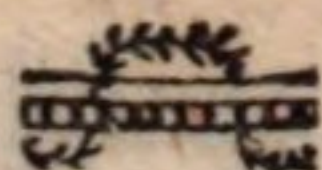
verba testantur: *manducata Nicotianæ folia, quæ sola ad usum expetuntur, copiosam salivam e glandulis eliciunt, &c.* In illis igitur fere omnibus morbis nicotianæ masticatio utilis est, in quibus illius pulvis, & fumus convenit.

Verum hic jam difficilis oritur quæstio circa nicotianæ masticationem, quam antiquiores, & recentiores aliqui contra famem ita commendarunt: utrum nempe immediate aliquid specifici habeat, quo stomachi latratum sedare possit, an mediate tantum famis sensum supprimat? Audiendæ ergo sunt observationes pro rei hujus defensione: sed monendum prius, hanc famis sedandæ vim ipsi quoque fumifuctioni æquali prorsus modo tribui. BERNARD. RAMAZZINI (u) observavit, nicotianæ fumum, per tubulum exsuctum, appetentiam obruere, ita, ut longum iter illius usu possit confici sine famis molestiis: sic *Guiliel. Pisonem* in peregrinatione per loca deserta, tali masticatione usum, nec lassitudinem, nec famem sensisse. VUECKERUS (w) modum, quo Indi nicotianam pro fame, & siti in itineribus fallenda præparant, describit, ejusque rationem secun-

(u) In Tractat. de morb. Artificum. pag. 538. (w) Lib. & loc. cit.

cundum Physiologiam antiquam hisce verbis assignat: *Usus est etiam tabaci apud Indos famis, sitisque sedandæ gratia hoc modo. Conchyliis quædam cochlearum fluviatilium urunt, deinde atterunt calcis modo: hujus, & foliorum tabaci æquas partes sumunt, manduntque, donec ex utrisque massa quædam fiat, quam in pilulas piso majores confingunt, atque in umbra siccant, & in usum reponunt. Facturi iter per loca deserta, ubi neque cibum, neque potum inventuros se putant, eas pilulas secum deferunt, ex iis unam inter labrum inferius, & dentes reponentes, ejus liquorem assidue sorbent: ea assumpta, aliam reponunt, atque ita aliam, donec peregrinationem absolvant, triduanam interdum, aut quatrinduanam: atque ea ratione toto eo tempore neque famem sibi molestam esse, neque sitim asserunt: cujus causam esse puto, quod sorbentes assiduo pilulas illas, etiam humores pituitosos e cerebro eliciunt, qui deglutiti, & in ventriculum demissi, naturalem ejus calorem humectant, sed ab eodem tandem absumuntur aliorum ciborum defectu: ut in multis animalibus observare licet, quæ tota hyeme in suis latibulis se continent sine alicujus alimenti copia, quia calor naturalis occupatus est in pinguedine absumenda, quam æstatis tempore collegerunt. Si data a Cel. Viro observati hujus ratio firmo staret pede, nullum adeo grave malum inde*

inde timendum, imo pro publica utilitate divulgandum esset : quantum enim in iter facientes, aut in populos annonæ caritate vexatos, præsertim vero in exercitus, ab hoste circumventos, & in urbes obsessas, aut aquis, aut alimentis carentes, commodum redundaret !

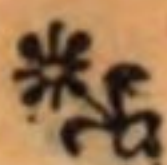
Verum cum hodierna Physiologia originem famis longe aliter proponat, facile mala inde secutura perspicere licet. Sic imprimis oriretur indigestio, cum teste ILL. ac MAGNIF. PRÆFESS. de MENGHIN (x) *saliva digestionem perficiat, refectiorem momentaneam causet, quatenus attenuatas subtiliores alimentorum partes in salutatis vasis lacteis sanguini tradit* ; hæc vero saliva masticatione, & fumo nicotianæ potenter imminuatur, quod præfatus Vir affirmat : *hinc sanitatem suam labefactant, qui ex nicotianæ abusu magnam salivæ copiam quotidie perdunt.* Majora adhuc mala recenset Clariss. CARTHEUSER (y), *fumum nempe sensim cum liquore salivali ad ventriculum, & sanguinem delatum, appetitus, & digestionis vitia augere, sanguinem exagitare, cerebro, ac nervis imbecillitatem inferre, & successive totius corporis*

(x) Adfert. ex univers. Physiolog. XXVIII. (y)
Lib. & loc. cit.

ris marasimum, vel pulmonum exulcerationem, aut aliam periculofam labem adducere. Imminutis igitur per masticationem, aut fumum nicotianæ humoribus ad excitandam famem, & digestionem perficiendam necessariis sopitur aliquo modo sensus famis, *non vero*, ut jam olim HELMONTIUS docuit, *nicotiana famem sedat, quasi satisfaceret defectui, sed in quantum sensum defectus tollit, & functionum exercitia; & ex ipsa horum humorum nimia imminutione prædicta mala originem trahunt, quæ, quomodo oriuntur, non quidem ex hodiernæ Physiologiæ principiis, non inepte tamen explicavit Clar. HÜENERWOLF (z), si ergo, inquit, reliquæ alimentorum, & salivæ continuo deglutitæ particulæ plus fermentatæ, halitu subacido, gratoque sinistrum ventriculi orificium blande afficiunt, famemque excitant; salivæ vero plus a ciniflonibus tabacariis exspuitur, quam par est, ejusque loco frigidus in ventrem descendit potus: quis inde non advertit, humore fermentali deficiente, roboreque nervorum a sexto pari diminuto ventriculum languescere sensim, & perire famem? Sic quoque sæpius laudatus*

(z) Ephem. Germ. Decur. II. ann. IX. observ. 104. pag. 174.

tus ZINCKIUS (1) illos vituperat, qui post mensam fumum sugunt, ea suffultus ratione, quod Digestio, necessariis humoribus orbata, vitietur. Ex dictis ergo argumentis, & observatis deduco, talem masticationis, & fumi usum famis antidotum quidem dici posse, quatenus sensum illius tollit, nullo tamen modo contra famem adhibendum, aut suadendum esse, cum, si ad parvum tempus aliquid boni præstiterit, maxima postea mala excitare soleat.

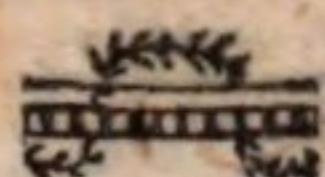
FOLIA NICOTIANÆ recentia, & eorum defectu exsiccata in variis affectibus mira præstare passim in Auctoribus legitur. VUECKERUS (2) in sequentibus morbis hæc folia laudat. In cephalæa, & hemicrania, a causa frigida orta, præsens sunt remedium, si calefacta imponuntur. Ventriculo flatibus laboranti auxilio sunt folia sub cineribus calefacta, non excussis cineribus adhuc sordida, calidaque sæpius imposita: alii viridia folia manibus, oleo inunctis, confringunt, & sic imponunt. Ventriculi, lienis, & hepatis obstructionibus folia, paulillo aceto intrita, diuque illita, utilia sunt, quibus deinde folia calefacta, aut lineus pan-

(1) Lib. & loc. cit. (2) Lib. & loc. cit.

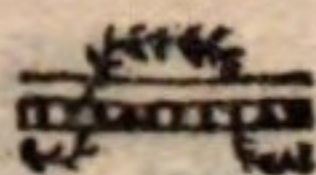
pannus succo foliorum calenti intinctus, superimponitur: foliorum recentium defectu pulvis ungento quodam aperiente excipitur, & pars obstructa, aut tumore affecta diu inungitur. Nephriticis doloribus folia sub cineribus calefacta, & quam calide fieri potest, adposita, magnum adferunt levamen, idem remedium, quoties opus erit, repetendo. Articulorum doloribus (modo humores frigidi sint, vel saltem non nimium calidi) efficacissime folia calida adhibentur. Tumores œdematosi ab illis feliciter discutiuntur. Perniones sanantur, si ter, vel quater hujus plantæ foliis fricentur, deinde pedes, & manus aqua calida cum sale abluantur. Eodem modo venenatis, pestiferisque carbunculis imposita crustas inducunt, & curationem adferunt, & ad ictus, morsusque virulentorum animalium præsens sunt remedium. CAROL. STEPHANUS (3) experientia comprobatum esse scribit, nicotianæ folia strumis utiliter illini: utinam hoc assertum pluribus experimentis fulciretur! sed juvabit ulteriora tentamina instituere. Celeberr. SCHROEDERUS (4) nicotianæ folia extollit in vulneribus recentibus,

(3) In Prædio rustico gallico lib. 2. cap. 76. (4)
Lib. & loc. cit.

bus, &, eorum vim traumaticam Nicoti famulum primum invenisse, narrat, cum illi vulnus digito suo inflictum, orta inflammatione, talem dolorem excitasset, ut, aliis medicamentis destitutus, nicotianæ folia desperabundus vulneri imposuerit, a quibus illud non modo pulcherrime consolidatum, sed citissime etiam sanatum fuerit. Et profecto ab experientia constat, folia hæc illico sanguinem sistere, vulnera glutinare, citoque sanare. Laudat præfatus Auctor hæc folia ulterius ad impetiginem, capitis scabiem, ulcera inveterata, gangrænam, &c. Hoc ipsum annuit Celeberr. CAR-
THEUSER (5) sequentibus : *de reliquo usu externo multum addere supervacaneum esse censeo, adeoque hoc loco saltem dixisse sufficiat, folia recentia subinde ulceribus, ac vulneribus consolidandis imponi, & exsiccata (folia) pariter decocta traumatica, & anthelmintica externa ingredi.* Simplicissimum hoc, & minime pretiosum, heroicum tamen, medicamentum numerosiora tentamina, pretiosisque officinarum compositionibus jure ab Hippocratico, & hodiernæ simplicitatis amante Medico præferri meretur : non enim ab antiquo-

(5) Lib. & loc. cit.

quioribus Medicis exhibebatur hæc planta cum magna ingredientium ferie, ut nicotianæ vis minus clare elucesceret, sed simplicissime applicatæ virtutem Viri fide dignissimi descriptam nobis reliquerunt.

SUCCUS FOLIORUM NICOTIANÆ eandem laudem, quam folia habent, meretur; hinc in iisdem morbis exhibitus effectum, foliis prorsus similem, præstat: præsertim vero a dictis Auctoribus extollitur ad dolores dentium a causâ frigida; nam, dente prius deterfo, aliquo linteo ejus succo delibuto, & pilula ex ejus folio confecta, denti indita, non modo sopiuntur, sed etiam corruptio, ne serpat ulterius, prohibetur. Latas, & teretes ventris tineas expellit foliorum succus cum saccharo coctus, & depuratus, pauca quantitate sumptus: umbilico tamen etiam imponendum folium tritum, & alvus clysmate eluenda est. Ulcera vetera, cancrofa, fistulosa, sinuosa, &c., succus instillatus detergit, & curat (6). Ad gingivarum laxitatem, tumorem, & putredinem scorbuticam succus tabaci cum tinct. Myrrhæ, & Aloës præ omnibus aliis remediis a Cl. MAC - HUG (7) commendatur.

Ve-

(6) Zinck. lib. & loc. cit. (7) Dissertat. inaugural. de Scorbuto pag. 49. Viennæ 1769. edita.

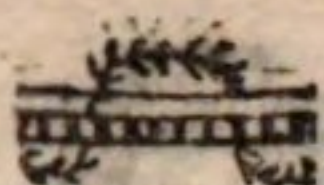

Verum, si forte Medicorum quis nimia veneni in nicotiana latentis suspicione agitatus plantam hominibus exhibere non auit, ejus vim medicam ad bruta animalia utiliter transferre poterit: sic enim equorum, boum, vaccarum vulnera, quocumque demum casu inflicta hoc succo consolidari, eorum frequentia ulcera, persæpe vermibus scatentia, mundari, & ad cicatricem, Indorum exemplo (8), perducere, canes, oves, fues, &c. a scabie, & varii generis pediculis liberari possent.

EXTRACTUM NICOTIANÆ AQUOSUM, si lenta coctione in vase amplo, aut juxta Dispensatorium WIRTENBERGICUM (9) paratum fuerit, commendatur in tussi pectorali, & phthisica diuturna mitiganda, & cohibenda, quod etiam præstare solet, si ejus grana tria, vel quatuor in aqua quadam vinosâ soluta, mane in lecto propinentur; & si forte nauseam vomibundam excitaret, mox, post vini calidi aromatisati, & parum saccharati haustum, cessabit; in febribus etiam diuturnis, tertianis, & quartanis, nec non ictero, & hydrope magni effectus est. Ad grana 5, vel 6 exhibitum, per secessum, & superiora non nunquam purgat.

Cel.

(8) Vid. Nicol. Monardis simpl. Medicam. ex novo orbe delator. Hist. pag. 18. (9) Vid. Pharmacop. Wirtenberg. pag. 213.

Cel. CARTHEUSER, licet internum nicotianæ usum damnet, extractum tamen aquosum non penitus spernit (10); *si extractum aquosum excipias, inquit, quod paulo mitioris indolis est, & incidendo, abstergendo, ac leniter stimulando non contemnendum quandoque auxilium in affectibus pectoris pituitosis, aliisque frigidis, ac refractariis catarrhalibus, haud raro per potentiora abigendis, attulit.* Dosis extracti est a grano j ad iij: forma exhibendi optima est vel in pilulis, vel in aqua aromatica, v. g. hyssopi, &c. dilutum, vel cum saccharo in pulverem tritum.

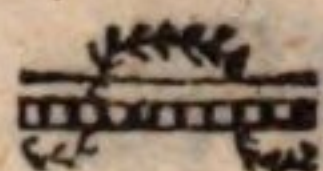
AQUA DESTILLATA NICOTIANÆ in asthma felicitè exhibetur, & teste Clariss. GARCIAS ab HORTO (11) hujus liquore stillatio, vitreis organis elcito, ad ulcera antiqua putrida, maligna, gangrænas, scabiem, impetiginem, lichenes, oculorum nebulas bono cum successu multi utuntur. Contra febres intermittentes SCHROEDERO deprædicatur: in hydrope a ZINCKIO.

OLEUM NICOTIANÆ abstergit, & mundificat cancrum exulceratum: sed Clariss. ZIMMERMANNUS non addit, utrum oleum

D

ex

(10) Cartheuser lib. & loc. cit. (11) Aromat. & simplicium Indicar. Hist. pag. 19.

ex seminibus expressum, aut foliis infusum applicari debeat; quod oleum destillatum non intellexerit, ejus venenata indoles, quam nigerrimo notavit calculo, satis evincit. SCHROEDERUS oleum nicotianæ ita præparat: semina nicotianæ per triduum in aqua macerat, & ex illis oleum expressum cum oleo terebinthinæ miscet; quod sic paratum in ulceribus, atque vulneribus enixe laudat.

SEMEN NICOTIANÆ in paucissimis officinis prostat; exprimitur ex illo, uti ex seminibus lini, oleum, quod ad lampades in non nullis locis adhibetur, & oleo lini præfertur, quia foetidum fumum non exhalat.

CAULES NICOTIANÆ combusti dant cineres ad lotricum saponem conficiendum summe laudatos, ZINCK.

CINERES NICOTIANÆ combustæ salem alcalinum fixum largiuntur, cujus præparatio inutilis est, quod communem cum reliquis salibus alcalinis fixis, minus pretiosis, virtutem habeat. Ipsos vero cineres utiliter in ulcera inspergi, KRÆUTERMANN (12); causticos, & contra scabiem esse, ZIMMERMANNUS; tineam capitis sanari, pediculos abigi, si capiti aqua prius abluto

ci-

cineres inspergantur ; & dentes, his cineribus fricati, pulcherrime mundari, gingivas ulcerosas abstergi, & scorbuticas firmari, ZINCKIUS notat; & paulo inferius, sal nicotianæ (an sal essentielle, an lixiviosum putet, ignoro) alvum ducere, febres intermittentes tollere, calculum educere, vermes, & omnes humores peccantes ex abdomine abigere, addit.

RADIX NICOTIANÆ ab officinis non recipitur, nec ullus ejus usus cognitus est.

SYRUPUS NICOTIANÆ in catarrho pertinaci, & ad ejiciendos putridos pectoris humores, pauca quantitate, adhibetur; & si juxta *dispensatorium Wirtenbergicum* (13) præparetur, ad asthmaticos affectus, ubi pulmones pituita crassa, ac viscosa infarcti, tussim humidam, ubi expectoratio difficulter succedit, commendatur. Cerebrum a catarrhis, & fluxionibus serosis, & frigidis liberare, imo epilepsiam tollere perhibent; præter quod pectus mirifice per superiora evacuet, per inferiora etiam potenter educit. Pectorali scopo, modica quantitate, quæ vomitum excitare nequeat, sed potius resolvendo, & anodino effectui juvet, syrupus hic exhiberi debet; quod si vero vomitus vel nausea excite-

D 2

tur,

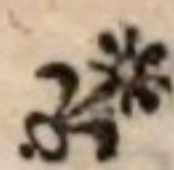

tur, hausto vino calido aromatizzato mox con-
quiescet. Dosis drachma una ad duas, tres,
vel quatuor.

TINCTURA FOLIORUM NICOTIANÆ eme-
tica a Magno BOERHAAVIO (14) pronuncia-
tur, ejusque præparationem ita præscribit:
ex foliis, scilicet nicotianæ vulgaris, paulum
exsiccatis, ope spiritus vini rectificati educitur
tinctura, quæ ad unc. j. data statim vomitum
excitat, si aqua diluatur, tum pro lubitu sisti
potest ejus operatio, in consuetis masticatoribus
tale eis nihil efficit. Emetica hæc M. BOER-
HAAVII tinctura attentionem Medicorum me-
reri puto, cum pro lubitu sisti possit, quod
quandoque adeo necessarium esset, non ta-
men semper fieri potest. Præterea contra
epilepsiam certum, & efficacem esse cir-
cumspectum, & moderatissimum usum essen-
tiæ nicotianæ in parca, attamen ægro pro-
portionata, dosi, singulis vesperis ante som-
num paucos dies continuata, monet celeberr.
CRAMERUS (15). Quid! si vis ejus narco-
tica singulare quid habere dicatur, per quod
communis sensorii morbosa conditio mutari
possit; videtur hoc concedi posse, quod
nico-

(14) In Tractat. de Virib. Medicament. pag. 207.

(15) Confer. Tentam. Botan. Nro. 65. pag. 21.

nicotiana in nervos magnas vires exerere
semper deprehendatur.

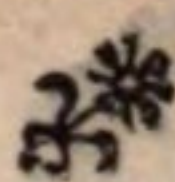
DECOCTUM NICOTIANÆ ad tineam, &
alia vitia cutanea non spernendum reme-
dium est.

SPECIES TABACI pro fumo, seu pro pi-
pa CAMERARII, & *officinales* ad dentium do-
lores, & defluxiones rheumaticas accensæ
e fistula hauriuntur.

UNGUENTUM de NICOTIANA habetur in
Dispens. Norimb. Author LAUR. JOUBERTUS
miram huic unguento in scrophulis dissipan-
dis vim adscribit; laudatur etiam ad ulce-
ra, ad morphæam, & tineam capitis, cu-
tim a scabie sanat.

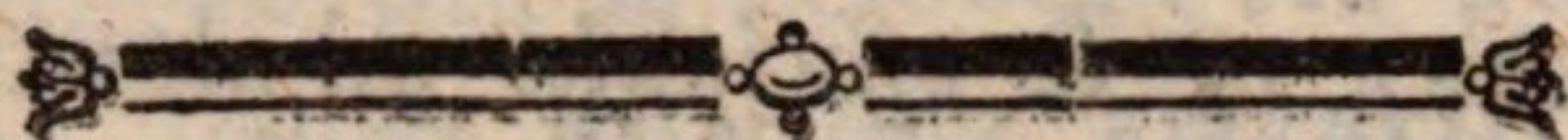
Plura longe superessent de nicotianæ
Viribus differenda: nam plurima tum anti-
quorum, tum recentiorum Medicorum præ-
parata ingreditur, & permultis adhuc in
morbis a me non adductis, simpliciter ad-
hibenda, suadetur; sed sufficere hæc bre-
viter de recto nicotianæ usu dicta puto,
dummodo ex iis Lector Medicus illa, quæ
bona, feligat, quæ minus probata videntur,
rejiciat, ita tamen, ut memor sit, hæc a Ty-
rone, qui Authorum tricas nec dijudicare
vult, nec potest, scripta esse.

Quidquid demum sit, non omnia bo-
na, quæ nicotiana præstat, spernenda esse

credo; interim tamen necessario quoque sciendum esse judico, quanta mala inducat.

ABUSUS NICOTIANÆ.

Abusus (*) in Medicina medicamentis omnem demit gratiam, idque, si in ulla re, certe in nicotiana obvenit vel maxime; verum non gratiam solummodo auferri, sed plurima ex hujus abusu damna in corpus humanum redundare, paucis ostendam. Superius jam indicavi, qua via plurimi hominum ad nicotianæ abusum, qui ex consuetudine plerumque pululat, rapiantur, illoque velut irretiti detineantur ita, ut eos mira quadam *Tabacomania* laborare putares, a qua ad ultimum usque fati diem non liberantur amplius. Mirabatur tales Tabacophilorum furias Cl. HOLLERUS (16), & exclamat: Nun-

(16) Clavis Hippocratica part. II. cap. XVI. pag. 181.

(*) Per abusum hic intelligitur omnis excessus in usu cujuscunque rei: nam omne, quod est nimium, vertitur in vitium. Apposite ad hanc rem loquitur HIPPOCRATES sect. II. Aphroism. LI. Plu-

Nunquam sat potis es nares complere tabaco!

Anne tuus fundo nasus ubique caret?

Et profecto hodiernis temporibus eo deventum est, ut paucissimos numeres, qui vel pixide, vel fistula tabacaria careant, aut nares, pulveris nicotianæ perpetuo fæcibus scatentes, non circumferant, parum solliciti, quid ex hoc abusu in se mali accersituri sint.

Verum enimvero, si dicere licet, quod res est, quodque testimoniis experientiæ quotidianis corroboratur, fumus, & pulvis sanitatem eorum, qui alterutro, vel utroque intemperantius utuntur, vario modo lædit, & siccis inprimis, macilentis, atque cholericis valdopere nocet. Dum enim nares acri, & terrestri hoc pulvere constanter replentur, aliter sane fieri nequit, quin ductus glandularum excretorii obstruantur, & papillæ nerveæ, seu tunica, quæ nares investit, & nervosa expansio est, nullisve fere in-

D 4

volu-

*Plurimum, & repente vacuare, aut explere, aut calefacere, aut refrigerare, aut aliter quomodo-
cunque corpus movere, periculosum. Et omne ni-
mum naturæ inimium est. Quod vero paulatim
fit, tutum, præsertim ubi quis ab altero ad alterum
progreditur.*

volucris tegitur (17) ; nam in nulla corporis parte vasa sanguifera magis nuda sunt, aut nervi minus tecti, quam in hac membrana (18), sensim destructæ, tandem apta odoratus organa constituere desinant. At hæc scribenti mihi opponet forte aliquis, olfactum hoc pulvere non destrui, sed potius juvari, & augeri, quod mucum papillas nerveas obsidentem, sicque applicationem particularum odoriferarum ad eas impediens, incidat, educat, & cerebrum ad percipiendos facilius odores stimulet. Ad hanc objectionem respondeo, in statu naturali non opus esse, ut aliqua organi functio juvari debeat, cum nullos stimulos natura, functiones suas optime edocta, requirat in statu sano; contra si stimuletur, illam plus acturam, ac par est, & hoc ipso in excessu peccaturam esse, quamprimum limites sibi positos in functionibus suis excedere cogitur. Et quis prudens demum concedet, quod membranam tympani, aut retinam in statu naturali semper irritare liceat, quin mala inde secutura timeat? Quo ergo jure id in membrana Scheideriana facit, nisi forte statuatur, excretionem
muci

(17) Confer. BOERHAAVII Tractat. de Viribus Medicament. pag. 56. (18) Idem pag. 127.

muci narium semper præternaturalem esse; peccabitur tamen frequentissima pulveris attractione, ex qua innumera mala progerminant.

Horum argumentorum veritatem plurima observata probant, quibus plurimi Viri doctissimi suffulti in pulveris nicotianæ abusum non immerito fulminant; sic ILL. ac MAGNIFIC. PROFESS. de MENGHIN, dum de nicotiana in suis Materiæ Medicæ collegiis sermonem e cathedra faceret, ingenue confessus est, se ex solo nicotianæ pulveris abusu sibi vertiginem accersisse, qua toties, & tam vehementer non sine aliis gravibus symptomatibus conjunctis vexaretur; ideoque non frustra monuit, ut & nos in pulveris hujus usu proprio cauti simus, & cum illis, qui sanitatem suam nostræ tutelæ, & curæ commiserint, circumspecte agamus, ne forte ex nicotianæ abusu, in gravia mala delapsi, amissam sanitatem nobis adscribere tentent. Non minus nigro calculo notat CARTHEUSERUS (19) hujus abusum, inquiens: *ut nihil dicam de læsione cerebri, ventriculi, atque pulmonum, qui postremi ideo majus detrimentum experiuntur, quoniam aer sub inspiratione nares penetrans, subtiliores*

(19) Lib. & loc. cit.

pulveris moleculas, sensim abreptas, in pulmonum ductus transfert, ubi postea tussim, & dyspnœam excitare, & telam eorum, ob alias causas non nihil pridem labefactatam, ad ulteriorem corruptionem deducere valent. Hujus rei veritatem evincunt tabacopæi, seu moliores tabaci, quos fere omnes aut emaciatos, aut quodam pulmonum, vel ventriculi vitio laborantes observamus, quia aërem pulvisculis circumvolitantibus infectum, haurire coguntur, qui, quo tenuiores, eo acriores, per os, & nares excepti, tenebram pulmonum, & asperæ arteriæ tunicam pungunt, ac exsiccant, & cum saliva deglutiti singultum, vomitum, digestionis vitia, &c. vel salivam copiose prolicientes, maxima damna inferunt.

Cæterum nimia muci excretio, quæ a nicotianæ pulvere promovetur, partes denudat, hinc nimia sensilitas, dolor inflammatio (20) oritur. Quot polypi, exulcerationes, excoriationes, fissuræ narium dolentissimæ! Levia quidem mala hæc hucusque enumerata videri possent, ni graviora ex cerebri vicinia timenda essent. Vidit Clariss.

LAN-

LANZONI (21) civem ferrariensem, qui ex nimia quantitate pulveris nicotianæ assumpta comate somnolento detinebatur ita, ut neque ab adstantium domesticorum acclamationibus expergisceretur, ac in cubili sedens stupidus, & immotus maneret; septimo deinde morbi die apoplexia extinctus est. Hujus eventus theoria haud difficulter ex verbis ILL. ac MAGNIF. PROFESS. DE MENGHIN (22) eruitur, dum similia fere de odoratus organo explicat: *Ex tenera fabrica nervorum olfactoriorum, ait, fere nudorum ratio deducitur, cur his ab effluviis odoriferis irritatum cerebrum quasi commoveatur, & totum systema nervosum concutiatur? cur nauseosus jalappæ odor vomitum, & alvi secessum creet? cur, dum pulvis colocynthidis teritur, adstantes purgentur? cur crocum manibus tractantes fiant somnolenti, & cur fæminæ quædam solo ambrae, & moschi odore animo linquantur? Horum certe phaenomenorum ratio peti debet ex communicatione nervorum olfactoriorum, vicinia cerebri, & magna papillarum hujus organi irritabilitate: nempe a subtili odoro effluvio vehementer commovetur, membrana narium, is*
motus

(21) Ephem. Germ. Decur. II. ann. X. obser. CXXXI. pag. 222. (22) Adfert. ex univers. Physiolog. CXLVIII.

motus propagatur ad cerebrum, & præcordia, hinc vomitus, animi deliquia, & alia id genus symptomata consequuntur. Hinc non mirum est, ab hoc pulvere, præsertim in non affuetis, vomitum, lypothimiam, & plura id genus mala contingere

Illa denique Tabacophilorum ratio parum probat, qua evincere conantur, sanguinem pulcherrime per colum quasi depurari, dum ejus mucosam, & lentam partem hic pulvis per membranam Scheiderianam perpetuo elicit. Sed hi nesciunt fortassis, humorem, qui per hanc tunicam secernitur, primum post secretionem factam ipisfescere, & indurari ob continuum aeris per has partes sub respiratione transitum, qui partes fluidiores dissipat (23); nesciunt quoque, hujus humoris excretionem tantum pro parte ad sanguinis a crassioribus, & terrestribus particulis depurationem, pro parte vero ad nervos fere nudos ab aeris, & acrium attactu defensionem conferre; huic vero scopo functiones, organo a natura impressas, in statu sano, quin stimulis indigeant, satisfacere; concedent tamen, illos, qui in statu naturali continuo purgan-

(23) Confer. EBERHARDI Physiol. pag. 177.

gantibus medicamentis intestina sollicitarent, aut sialagogis glandulas salivales vellicarent perpetuo, brevi emaciatos, & exsuccos collapsuros esse, quod utiles, & necessarii humores una cum excernendis evacuantur? nonne hoc ipsum contingit in nimia muci narium excretionem? nonne ergo ii ipsi effectus pessimi expectandi sunt? Evincunt insuper majores nostri, qui ante nicotianæ usum, in nostris regionibus cognitum, vixere, hanc muci narium coactam excretionem non esse necessariam, nec quid in statu naturali ad conservandam valetudinem conferre; nam illi hoc pulvere destituti, tamen sanissimi longam protraxere vitam: nec, eos alio errhino in hunc scopum, nisi forte morbo id expostulante, usos fuisse, constat.

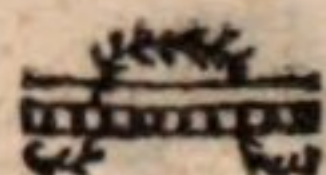
Noxæ prædictis vix, aut ne vix quidem leviores expectandæ sunt ex abusu fumi nicotianæ; eodem enim fere modo in os agit, quo pulvis in nares.

Fumus particulis calidis, fætidis, empyreumaticis, & terreo - alcalinis acrioribus, sub combustionem demum genitis, scatet, & forti irritatione salivam plus justo elicit, adeoque totum corpus fero, ven-
tri-

triculum autem, præsertim si paulo ante, aut post pastum hauriatur, necessario liquido salivali privat; unde fit, ut præsens, vel futura digestio valde minuatur, ac corrumpatur. Nigredinem præterea dentibus inducit, eosque sæpissime cariosos efficit, gingivam ad putrefactionem quasi scorbuticam disponit, membranam oris internam, & papillas nervas successive exsiccat, insensilesque facit, hinc gustum lædit, glandulas salivales nonnunquam destruit; trachæam, & pulmones exsuccos reddit, flaccidos, debilesque, ac illos quandoque inflammant, si cum aëre fumus acrior inspiratur; & denique animæ fætorem (intolerabile illud in humano consortio malum) conciliat.

Nicotianæ fumum ventriculi præsertim hostem esse, nobilis quidam juvenis expertus est, qui persuasione sodalium Tabacophilorum commotus, fumum ore excipiebat uno, alterove tubulo, primumque nihil adversi percipiebat; ideoque atris ejusmodi nebulis velatus, & confusus immoderate fugebat, sed tali eventu, ut labefactato ventriculo omnem abdicaret cibum. Missis autem ejusmodi deliciis fumosis, recoctis ventriculi humoribus, edendi appetens

tens denuo digerebat cibaria. Alius cardialgia perpetua affligebatur; at missa hac fumandi consuetudine sanatus est (24).

Epilepsiam a fumo nicotianæ foveri, experimenta prostant; Clariss. SCHELLHAMERUS (25) epilepticum in cura habuit, qui nimium quantum fumo nicotianæ delectatus, nullo alio modo ab hoc morbo liberari potuit, nisi isti fumo valediceret: quod si fecit, sanus erat: quo, si repetit antiquam consuetudinem, malo subinde rursus tentabatur. Ex his sane apparet, fumo benedicti hujus occidui orbis doni haud levem intercedere cum morbo comitiali necessitudinem.

Enumerata hæc ex abusu fumi nicotianæ mala omnia, longe tamen elatiori gradu, producit masticationis foliorum abusus; nam longe copiosiore salivam ex glandulis elicit, ac simul, quando salivalis liquor acribus tabaci particulis imprægnatus, ad ventriculum, & intestina descendit, vehementer

(24) Vid. Ephem. Germ. Decur. II. ann. IX. pag. 174. (25) Ephem. Germ. Decur. II. ann. VII. pag. 373.

mentem emesin, atque catharsin cum multa nausea excitant, & magnam præterea vertiginem, temulentiam, stuporem, imo soporem producant. Testatur hoc ipsum Magnus BOERHAAVIUS (26), dum de anodinis sequentia scribit: *Mala sunt, quæ producant somnum profundissimum, morte plerumque terminandum; si vero excuti contingat, sequitur omnium animi facultatum depravatio; huc pertinent hyosciami utriusque flores, poma, folia, radices, & succus, &c. succus nicotianæ copia minima in non assuetis, &c.*

Tandem contracta consuetudo vel pulverem attrahendi, vel fumum sugendi, vel denique folia masticandi non omni noxa caret, licet *ab assuetis non facile fiat passio*: nam inter multa mala, quibus consuetudinarii quoque obnoxii sunt, illud certe maximum est, quod ab hac consuetudine vel nunquam amplius, quamvis velint, vel difficulter resiliant; vident quidem, & experiuntur, se ex hujus usu male habere; sed dum consuetudinem exuere tentant, in graviora longe mala incidunt: hinc optime dixit

(26) Vid. Tractat. de virib. Medicament. pag. 289.

xit DIVINUS SENEIO HIPPOCRATES (27):
Quæ longo tempore assueta sunt, etiamsi deteriora sunt, minus iis, quæ insueta sunt, molestare consueverunt, &c. Non vero dicit, quod assueta prorsus nihil molestant, sed tantum minus; non enim facile, qui pulverem attrahunt, dicta narium mala, qui fumum fugunt, & folia masticant, dentium cariem, animæ foetorem, & similia evitant. Quanta autem sit consuetudinis potentia, ex sequenti patet observatione (28): Senex, annos 74. natus, tanta oculorum acie præditus erat, ut subtilissimas etiam litteras ex voto legere posset; cum in morbi apoplectici metum incidisset, & suasu Medici a fumo nicotianæ, cujus quotidiano usui per 30, vel plures annos deditus fuerat, aliquamdiu abstinuisset, præter opinionem tanta visus debilitate cæpit affligi, ut omnimodam cæcitatem nunc instare putaret. Hinc alio Medico, usum nicotianæ ultro permittente, & suadente, senex decrepitus amissam oculorum aciem brevi recuperaverat. Singulorum tamen
E die-

(27) Sect. II. Aphorism. L. (28) G. Hoyer's observ. VII. in Ephem. N. C. Academ. Cæsareo-Leopoldin. Carolin. Cent. III. & IV. pag. 12.

dierum tempore matutino aliquali visus debilitate vexabatur, adeo, ut majusculas etiam litteras dignoscere vix posset: quamprimum vero unicam fistulam nicotianæ fumaverat, subtiles literas non solum dignoscere, sed & accurate legere poterat, ut hinc semper nicotianam fumare necessum haberet, priusquam preces matutinas legere posset. Et profecto axioma illud medicum, *Omnis subita mutatio etiam in pejoribus periculosa*, ex nicotianæ abusu solidissime verificatur: plurima enim tristitia observata ex contracta hac mala consuetudine legimus, & continuo videmus, hinc suadeo, ut verba ILLUSTRISS. L. B. van SWIETEN (29) quilibet sibi intimius inprimat: *Nullum, inquit, absolute, & semper utile remedium est, sed tempestivo usu tale fit tantum.* Illi ergo, quos nulla necessitas ad nicotianæ usum cogit, abstineant ab illa; &, si illam quocunque demum modo ob præsentem jam, aut imminentem morbum in usum trahant, caveant, ne ex contracta consuetudine, in abusum delapsi, dicta mala sibi accersant.

Plu-

Plura quidem adhuc restarent de nicotianæ usu, & abusu differenda; sed cum utilissima, quæ de nicotiana notantur, a me scripta esse putem, &, ne limites, quos mihi præfixi, transgrediar, sit hic Dissertationis meæ

T E N T S.

Πως τις ανευ ιατρῶν Φεροι βιε; μυρια γαρ σευ

Αλγεα; ὅτε Φυγειν τα δ'ενι, ὅτε Φερειν.

Τανεκεν ἡ θειᾶ τεχνη καλλιςα γεροντος,

Ὅν πατε δυσηναις Φοιβος εΦυσε βροτοις.

Συ δε φιλ' Ἰπποκρατη μακαροιο κατ' ιχνοσ αἰξας

Φωτας αποσρεψον ΠερσεΦονης αδυτων.

Και πινυτην επιθεις πρηξιν, ὅπλοις ὑγειης

Μογερεων σηθη πλεισα τροπασ νοσων,

Ὡς Κωος ιητης εδιδαξεν: τον γαρ ιατρον

Δει τυχειν δοξης & τυχη, αλλα τεχνη.

Hæc in pignus amicitia
canunt, & -

Vivere quis possit, Medicoque carere,
dolores

Quo sine nemo valet vincere, nemo
pati?

Hinc Divi Senis arte nihil præstantius, æ-
gris

Quem genuit medici Numen Apollo
Chori.

Hujus, AMICE! Viri vestigia posthuma
prendens

Mortales prohibe Ditis adire domum.

Et doctam adjungens praxin, fume arma
salutis,

Amplaque de validis pone trophæa
malis.

Tandem hoc Magnifici Patres docuere: Me-
dentum

Gloria non pendet forte, sed arte.

Vale!

His applaudere volunt commen-
sales Convictores, & Alumni
Domus S. Nicolai.

¶ Beglückter Freund! erfülle dein Verlangen;
 Und eile nun zum Thron der Ehre hin.
 Sie selber winkt, die holde Königin;
 Sie steht bereit, dich würdig zu empfangen.

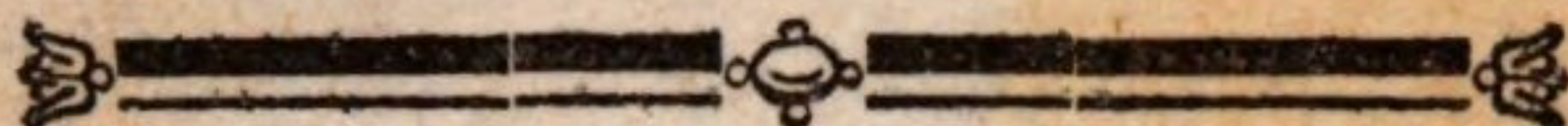
Ich sehe sie ab deinem Blicke hangen,
 Und dir zu Lieb erliegt ihr Eigensinn;
 Bald wird der Kranz, dein herrlichster Gewinn,
 Der Doctorkranz auf deiner Scheitel prangen.

Verstand, und Fleiß, die du so gut gepaaret,
 Verdienen dir gedoppelt diesen Lohn;
 Und dein Verstand genoß ihn ehe schon.
 Die Tugend ist's, die ihn dir stäts bewahret;

Drum, wehrter Freund! sey dieser ewig treu,
 Wenn dir's gefällt, daß ich es dir auch sey.

Marcellin Hendl
 der Gottesgelahrtheit Beflissener.

SPHÆROMACHIA.

Seria res agitur; modo mens est ludere conis:

Opponent rigidos nunc Tibi, CONE! globos.

Sta firmus! ludoque illustrem imposito finem;

Nam modo si vincis, Laureæ summa lucrum est.

Hæc CONSANGUINEO SUO

gratulabundus canit

Ignatius Josephus Moser

*AA. LL. ac Philosophiæ Magister, nec
non p. t. Geometra publ. Oeniponti.*

Bayerische
Staatsbibliothek
München

... res ... modo ...
... res ... modo ...
... res ... modo ...

... res ... modo ...

... res ... modo ...

... res ... modo ...

... res ... modo ...

... res ... modo ...

Kögl, Johannes E.

Diss. inaug. med. de usu et abusu nicotianae, vulgo tobaci

Oenipons 1772

Diss. 1094

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10843653-5

VD18 14973618-001